

TÜRKİYE'NİN ESKİ SOVYET CUMHURİYETLERİYLE MÜNASEBETLERİNİN ÖZELLİKLERİ

ОСОБЕННОСТИ ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ
ТУРЦИИ В ОТНОШЕНИИ ПОСТСОВЕТСКИХ СТРАН

THE PECULIARITIES OF TURKEY'S FOREIGN POLICY
TOWARDS THE POST-SOVIET STATES

ORTADOĞU STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
CENTER FOR MIDDLE EASTERN STRATEGIC STUDIES

THE BLACK SEA INTERNATIONAL CENTER FOR RESEARCH AND DIALOGUE

TÜRKİYE'NİN ESKİ SOVYET CUMHURİYETLERİYLE MÜNASEBETLERİNİN ÖZELLİKLER

ОСОБЕННОСТИ ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ ТУРЦИИ В ОТНОШЕНИИ ПОСТСОВЕТСКИХ СТРАН

THE PECULIARITIES OF TURKEY'S FOREIGN POLICY TOWARDS THE POST-SOVIET STATES

**ORSAM Rapor No: 135
The Black Sea International Rapor No: 27**

Kasım2012

ISBN: 978-605-4615-29-2

Ankara - TÜRKİYE ORSAM © 2012

Bu raporun içeriğinin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar ve yararlanma dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu raporda yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

ORTADOĞU STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

Tarihçe

Türkiye’de eksikliği hissedilmeye başlayan Ortadoğu araştırmaları konusunda kamuoyunun ve dış politika çevrelerinin ihtiyaçlarına yanıt verebilmek amacıyla, 1 Ocak 2009 tarihinde Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM) kurulmuştur. Kısa sürede yapılanan kurum, çalıŐmalarını Ortadoğu özelinde yoğunlaŐtırmıŐtır.

Ortadoğu’ya Bakış

Ortadoğu’nun iç içe geçmiŐ birçok sorunu barındırdığı bir gerçektir. Ancak, ne Ortadoğu ne de halkları, olumsuzluklarla özdeŐleŐtirilmiŐ bir imaja mahkum edilmemelidir. Ortadoğu ülkeleri, halklarından aldıkları güçle ve iç dinamiklerini seferber ederek barıŐçıl bir kalkınma seferberliği baŐlatacak potansiyele sahiptir. Bölge halklarının bir arada yaŐama iradesine, devletlerin egemenlik halklarına, bireylerin temel hak ve hürriyetlerine sayđı, gerek ülkeler arasında gerek ulusal ölçekte kalıcı barıŐın ve huzurun temin edilmesinin ön şartıdır. Ortadoğu’daki sorunların kavranmasında adil ve gerçekçi çözümler üzerinde durulması, uzlaŐmacı inisiyatifleri cesaretlendirecektir. Sözkonusu çerçevede, Türkiye, yakın çevresinde bölgesel istikrar ve refahın kök salması için yapıcı katkılarını sürdürmelidir. CepheleŐen eksenlere dâhil olmadan, taraflar arasında diyalogun tesisini kolaylaŐtırmaya devam etmesi, tutarlı ve uzlaŐtırıcı politikalarıyla sađladđı uluslararası desteği en etkili biçimde değerlendirebilmesi bölge devletlerinin ve halklarının ortak menfaatidir.

Bir Düşünce Kuruluşu Olarak ORSAM’ın Çalışmaları

ORSAM, Ortadoğu algılamasına uygun olarak, uluslararası politika konularının daha sağlıklı kavranması ve uygun pozisyonların alınabilmesi amacıyla, kamuoyunu ve karar alma mekanizmalarına aydınlatıcı bilgiler sunar. Farklı hareket seçenekleri içeren fikirler üretir. Etkin çözümler önerileri oluŐturabilmek için farklı disiplinlerden gelen, alanında yetkin araŐtırmacıların ve entelektüellerin nitelikli çalıŐmalarını teşvik eder. ORSAM; bölgesel gelişmeleri ve trendleri titizlikle irdeleyerek ilgililere ulaŐtırabilen güçlü bir yayım kapasitesine sahiptir. ORSAM, web sitesiyle, aylık Ortadoğu Analiz ve altı aylık Ortadoğu Etütleri dergileriyle, analizleriyle, raporlarıyla ve kitaplarıyla, ulusal ve uluslararası ölçekte Ortadoğu literatürünün gelişimini desteklemektedir. Bölge ülkelerinden devlet adamlarının, bürokratların, akademisyenlerin, stratejistlerin, gazetecilerin, işadamlarının ve STK temsilcilerinin Türkiye’de konuk edilmesini kolaylaŐtırarak bilgi ve düşüncelerin gerek Türkiye gerek dünya kamuoyuyla paylaşılmasını sağlamaktadır.

Doç. Dr. Turarbekova Roza Maratovna

Kazakistan'ın Almatı şehrinde doğdu. El-Farabi Kazak Devlet Üniversitesi'nden mezun oldu (1992). 1995'te aynı üniversitede yüksek lisansını tamamladı. 1997-1998 yıllarında Kaynar Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Fakültesi dekan yardımcılığı yaptı. 2006'dan itibaren Belarus Devlet Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Fakültesi'nde doçent unvanıyla görev yapmaktadır. 30'dan fazla ilmî ve 85 popüler makalesi yayımlanmıştır. Çalışmaları: Asya'daki güvenlik sorunları, Orta Doğu ve Orta Asya ülkelerinin dış politikası vs. ile ilgilidir.

TAKDİM

SSCB yıkıldıktan sonra haritaya adını yazdıran yeni cumhuriyetleri ilk tanıyan ülkelerin başında hiç şüphesiz Türkiye gelmektedir. Türkiye yalnızca Türkî cumhuriyetleri ile değil, Rusya, Ukrayna, Gürcistan ve Belarus gibi devletlerle de işbirliği geliştirmiştir. Coğrafi olarak bölgeye yakın olması, Türkiye'nin yeni pazarlar keşif sürecinde işini kolaylaştırdığı gibi Türkiye'yi eski Sovyet ülkelerinden gelen turistlerin çekim merkezi hâline de getirmiştir. Böylece Türkiye, çok kısa sürede eski Sovyet ülkeleri ile ticaret, ekonomi, enerji, turizm gibi alanlarda işbirliği geliştirmiştir. Türkî cumhuriyetleriyle ise ayrıca kültürel münasebetler de hızla gelişmektedir.

Elinizdeki bu raporda Türkiye'nin eski Sovyet cumhuriyetleriyle münasebetleri ele alınmaktadır. Bu rapor Belarus Devlet Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Fakültesi'nde görev yapan Doç. Dr. Turarbekova Roza Maratovna tarafından kaleme alınmıştır. ORSAM The Black Sea International'ın bundan önce yayınladığı son iki rapor da yine Belaruslu akademisyenler tarafından kaleme alınmıştır. Bu üç rapor, önceki yayınlarımızda da belirttiğimiz gibi ORSAM'ın Belarus'taki ilmî müesseselerle geliştirdiği işbirliğinin sonucudur.

Daha geniş kitlelere hitap etmesi açısından önceki raporları olduğu gibi bu raporu da üç dilde (Türkçe, Rusça, İngilizce) yayımlıyoruz. Bu raporları yayımlama sürecinde desteklerini esirgemeyen Belarus Büyükelçiliği'ne teşekkürlerimizi sunuyor, raporların Türkiye'de büyük ilgiyle okunacağını ümit ediyoruz.

Doç. Dr. Hasan Ali Karasar
Black Sea International Koordinatör

Hasan Kanbolat
ORSAM Başkanı

İçindekiler

Takdim	4
Giriş	7
“Sıfır Sorun” Siyaseti	8
Türkiye-Rusya Münasebetleri.....	8
Türkiye-Ukrayna Münasebetleri.....	9
Türkiye-Belarus Münasebetleri.....	9
Türkiye ve Güney Kafkasya.....	10
Türkiye ve Orta Asya.....	10
Sonuç.....	11
Kaynakça.....	13

Hazırlayan: Doç. Dr. Turarbekova Roza Maratovna

TÜRKİYE’NİN ESKİ SOVYET CUMHURİYETLERİYLE MÜNASEBETLERİNİN ÖZELLİKLERİ

Giriş

Bu makalede Türkiye’nin eski Sovyet ülkeleriyle münasebetlerinin temel yönleri incelenmektedir. Makalede Türkiye’nin başta Rusya olmak üzere BDT ülkeleriyle münasebetleri olduğu gibi Güney Kafkasya ve Orta Asya gibi bölgelerle yaptığı işbirliği de ayrıntılı bir şekilde analiz edilmektedir. Yine bu çalışmada Türkiye’nin Rusya, Ukrayna ve Güney Kafkasya ülkeleriyle münasebetlerinin jeopolitik yönleri ve Türkiye’nin bölgesel güç merkezi hâline gelmesini öngören Ankara’nın dış politika konsepti ele alınmaktadır.

SSCB’nin ve çift kutuplu dünya düzeninin yıkılışından sonra uluslararası ilişkiler sisteminde gerçekleşen önemli değişiklikler, Soğuk Savaş’a taraf olan bütün ülkeleri, kendi konumlarını gözden geçirmesine neden olmuştur. NATO üyesi ülkeler, “Sosyalist” Doğu’da ilerleme şansını elde etmişlerdir. Bununla birlikte aynı zamanda NATO’nun Müslüman Doğusu’ndaki sadık müttefiki Türkiye ile ilgili bir takım sorunlar yaşanmaya başlanmıştır.

Başta ABD olmak üzere Batı için bir bakıma Türkiye ile stratejik birlik ihtiyacı kalmamıştı. Zira Ankara’ya özellikle Sovyetler Birliği ile komşu olması stratejik ağırlık kazandırıyordu. Ancak Basra Körfezi ile Orta Doğu’daki bir takım sorunlar daha çözülmemiştir. 1990’lı yılların başlarında ABD’nin çözemeyeceği uluslararası bir sorun yok gibiydi. Hazar enerji kaynakları ile ilgili yaşanan rekabet ise ulus-

lararası münasebetlerin bölgesel gündemini değiştirmiştir. Çok geçmeden Türkiye’nin uluslararası rolünün artacağı anlaşılmıştır. Ve bu gelişme de yine eski Sovyet coğrafyası ile yakından ilgiliydi.

Türkiye’nin tutumu her zaman “sınırsı” olarak nitelendirilmiş ve Türkiye, Batı ile Doğu arasındaki köprü olarak adlandırılmıştır. 1990’lı yılların başında Türkiye Cumhuriyeti’nin eski Sovyet coğrafyasındaki (özellikle de Orta Asya ile Azerbaycan’da) imkânları ile ilgili çok söz sarf edilmiştir. Uzman ve gözlemcilerin mensubiyetine göre konuyla ilgili ümit ve kaygılar dile getirilmiştir. SSCB’nin yıkılışından ve BDT’nin kuruluşundan 20 yıl geçmiştir. Dolayısıyla günümüzde Türkiye’nin eski Sovyet cumhuriyetleriyle geliştirdiği işbirliği ile ilgili bir takım sonuçlara varmak mümkündür.

1991-2011 tarihlerine ait Türkiye’nin BDT coğrafyasındaki faaliyetleri ile ilgili kaynaklar analiz edildiğinde en fazla işbirliğinin üç alanda (ticaret, enerji, Türk dili alanı çerçevesindeki işbirliği) geliştiği görülür.

SSCB’nin yıkılması ve Sovyet ekonomisinin iflası, muntazam büyüklükte yeni bir pazarın kapılarını açmıştır. Türkiye aynen diğer sınır ülkeleri gibi bu gelişmeleri, ticarî amaçlarına ulaşmak için iyi bir imkân olarak algılamıştır. Ancak Türkiye’nin BDT alanındaki faaliyetleri, ticaret ile sınırlı değildi.

“Sıfır Sorun” Siyaseti

1990’lı yıllarda Ankara, Güney Kafkasya ve Orta Asya bölgelerinde kendisini bölgesel lider olarak görüyordu. Türkiye’nin bu yaklaşımı, uluslararası arenadaki konumunun zayıflamasından rahatsız olan Rusya’nın çıkarlarını tehdit ediyordu.

2000’li yılların başlarında hem Türkiye hem de Rusya’nın dış politikalarında pragmatizmin artması doğrudan ABD’nin Orta Doğu ve Orta Asya’ya “girmesi”yle bağlantılıdır. ABD’nin Orta Doğu ve Orta Asya’ya müdahale etmesi, Türkiye, Rusya, Hindistan, Brezilya ve tabii ki de Çin gibi bölgesel merkezlerin güçlenmesine yol açmıştır.

Türkiye’nin gözden geçirilmiş dış politikası Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu tarafından yeni dış politika doktrinine dâhil edilmiştir. Davutoğlu’na göre Türkiye’nin dış politikasının fikrî temelini, altı prensibi ve üç özelliği mevcuttur. Dışişleri Bakanı’na göre dış politikada özgürlük ile güvenlik arasında balans iyi ayarlanmalı, “sıfır sorun” siyaseti temelinde komşu ülkelerle bölgesel işbirliği güçlendirilmeli, karşılıklı ekonomik bağlılık temelinde komşu ülkelerle aktif diplomasi yürütülmelidir. Uluslararası arenadaki temel oyuncularla ise birbirlerini tanımlama temelinde münasebet geliştirmek ve sorunların çözümü için uluslararası forumlarla yeni inisiyatifleri kullanmak gerekmektedir. Bütün bunlar Türkiye’nin “yeni yüzü”nü oluşturacaktır. Bu yöndeki genel fikirlerin arkasında aslında Türkiye’nin bölgesel liderlik için ciddi talebi yer almaktadır. Bu liderlik de Türkiye’yi ömür boyu süren AB adaylığından bölgesel siyasetin merkezine dönüştürebilecektir.

Türkiye-Rusya Münasebetleri

Türkiye’nin en büyük bölgesel ortağı ve aynı zamanda da rakibi, Rusya Federasyonu’dur. Ahmet Davutoğlu, Türk-Rus münasebetlerini şöyle yorumlamıştır: “Rusya ile bizi hiçbir sorunun gölge düşürmediği komşuluk münasebetleri bağlamaktadır... Biz Rusya’yı eşsiz de-

ğerde bir ortak, önemli süper güç ve bölgesel işbirliği açısından da kilit durumundaki ortak olarak görüyoruz.”

İkili münasebetlerdeki en önemli gelişmelerden biri de Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Abdullah Gül’ün Şubat 2009’da gerçekleştirdiği Rusya ziyareti olmuştur. Ziyaret sırasında iki ülke lideri arasında ortak deklarasyon imzalanmış ve Yüksek İşbirliği Konseyi oluşturulmuştur. Münasebetlerin en yüksek seviyede gelişiyor olması, tesadüf değildir. Rusya Federasyonu, BDT ülkeleri içerisinde Türkiye’nin en büyük ticaret ortağıdır (genel olarak ikinci büyük ortağıdır). Bu da hiç şüphesiz aktif ticarî ve ekonomik münasebetlerin sonucuydu. Ancak burada yalnızca nicel değil niteliksel göstergeler de önem arz etmektedir. Rusya Gümrüğü’ne göre 2008 yılında iki ülke arasındaki ticaret hacmi 32.5 milyar dolar seviyesindeydi. Rusya’nın Türkiye’ye ihracatı, 18.3 milyar dolardı. Bunun yüzde 70’ini, enerji kaynakları oluşturmuştur. Türkiye’nin Rusya’ya ihracatı, 14 milyar dolardı. Türkiye aleyhindeki açık ise bavul ticareti (yaklaşık 3 milyar dolar) ve Rusya Federasyonu’ndan Türkiye’ye gelen turistlerle (2 milyar dolar) kapanıyordu. 2009 yılında ticaret hacminde düşüş yaşandıysa da 2010 yılında yeniden artmaya başlamıştır. Nitekim 2010’da iki ülke arasındaki ticaret hacmi, 25.3 milyar dolara ulaşmıştır.¹ Yaşanan küresel ekonomik krize rağmen taraflar 2015’te bu rakamı 100 milyara çıkarmayı planlamaktadırlar.

Ancak yine de Türkiye ile Rusya arasında bir takım görüş farklılıkları mevcuttur. Enerji alanındaki işbirliğine rağmen Rus uzmanlar Türkiye’yi ortaktan ziyade rakip olarak görmeye devam ediyorlar. Örneğin Rus uzmanlar, Türkiye’yi Rusya devre dışı bırakılarak Orta Asya kaynaklarının ihracatında önemli rol oynayan bir ülke olarak görüyorlar. Gerçekten de gerek hayata geçirilmiş gerekse de planlanan projeler, Türkiye’yi büyük transit ülkesine dönüştürmeyi öngörmektedir. Diğer taraftan Rusya ile Türkiye enerji alanında da birbirlerine bağımlı iki ülke konumuna gel-

mektedirler. Türkiye, Almanya ve İtalya'dan sonra Rusya'dan en fazla gaz ithal eden ülkedir. Rusya, Türkiye'nin gaz ihtiyacının yüzde 65-70'ini karşılamaktadır. Türkiye ile Rusya ekonomilerinin bu derecede birbirine bağlı olması, dramatik gözükabilir. Ancak işte bu bağlar, her iki tarafın da ileri sürdüğü bazı çekişmelere rağmen iki tarafın da çıkarını gözeten kararların alınmasını sağlayacaktır.

Bölgesel siyasette de ihtilaflı meseleler mevcuttur. Türkiye'nin Azerbaycan ile geliştirdiği geleneksel kardeşlik münasebetleri ve Ermenistan ile yaşanan sorunlar, Rusya'nın tutumunun tam tersidir. Ermenistan'ın stratejik ortağı olan Rusya, Azerbaycan ile de iyi münasebetler içerisinde. Yine Rusya, Gürcistan ile sorun yaşarken, Türkiye-Gürcistan münasebetleri, çok yönlü gelişmektedir. Böylece Türk-Rus münasebetlerinde hem ortaklıktan hem de rekabetten bahsetmek mümkündür.

Türkiye-Ukrayna Münasebetleri

BDT içerisinde Türkiye'nin Rusya'dan sonra ikinci en büyük ortağı, Ukrayna'dır. Türkiye de Ukrayna açısından önem arz etmektedir. 2008 yılında Türkiye-Ukrayna ticaret hacmi, yaklaşık 7 milyar dolardı. Ticaret hacminde Türkiye'nin aleyhine açık söz konusudur (2 milyar dolar).² Resmî Türk istatistiklerine göre 2009'da ticaret hacmi, 4 milyar dolar seviyesine gerilemiş, 2010'da yeniden yükselişe geçerek 5 milyar dolar seviyesine çıkmıştır.³

Türkiye-Ukrayna münasebetlerinde de enerji konusu yer almakta, ancak "hüküm sürmemektedir." Burada Hazar kaynaklarının Rusya devre dışı bırakılarak Batı'ya ulaştırılması söz konusudur. Bu bağlamda birkaç proje ön plana çıkmaktadır ki, bunların bir kısmı hayata geçirilmiştir. Bununla birlikte Avrupa'da Rusya'ya alternatifin olduğundan bahsetmek mümkün değildir. Ancak yine de enerji kaynaklarının Ukrayna üzerinden ihracat meselesi, Moskova'yı kaygılandırmaktadır.

Türkiye-Ukrayna ittifakı bazen Rus siyasi çevrelerinde tehditkâr faktör olarak algılanmaktadır. Bunun nedenlerinden biri de Ukrayna siyasi çevrelerinin bir kısmının NATO'ya üyeliği ciddi bir şekilde planlamalarıdır. Ancak bazı Rus uzmanlar Türkiye ile Ukrayna'nın zamanla Avrupa'nın gıda pazarında rakip hâle gelecekleri fikrindedirler.⁴ Aralık 2011'de serbest ticaret anlaşması ile vize rejiminin kaldırılmasını öngören anlaşma imzalanmıştır. Stratejik İşbirliği Deklarasyonu, münasebetlerdeki en önemli belge olarak kalmaya devam etmektedir. Yetkililerin resmî beyanatlarına göre 2015'te ticaret hacmi 20 milyar dolar seviyesine çıkacaktır.

Türk-Rus işbirliğinden farklı olarak Ukrayna-Türkiye münasebetleri gerek siyasi gerekse de ekonomik alanda "sorunsuz" görülmektedir.

Türkiye-Belarus Münasebetleri

Belarus-Türkiye münasebetleri bu kadar başarılı değildir. Belaruslu uzmanlara göre Türkiye, Belarus'un önemli ticarî-ekonomik ortakları arasına girmektedir. Ticaret hacmine göre Türkiye, Belarus'un 15. büyük ticarî ortağıdır (BDT'ye üye olmayanlar arasında 11. sırada yer almaktadır).

2011'de Belarus'un dış ticaretinde Türkiye'nin payı, yüzde 3.7 idi. Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçiliği'nin istatistiklerine göre, 2008'de iki ülke arasındaki ticaret hacmi, 266 milyon dolardı. Belarus istatistiğine göre ise bu rakam daha fazlaydı: 320 milyon dolar.⁵ Maalesef küresel mali kriz, iki ülke arasındaki ticarî münasebetleri olumsuz etkilemiştir. 2009'da ticaret yüzde 20 oranında azalmış, 2010 yılında da azalmaya devam etmektedir. Bu husus ikili ekonomik münasebetlerin gelişmesi ve sağlamlaştırılması konusunda ek çabaların sarfedilmesi gerektiğini göstermiştir. 2011'de ise Türkiye ile Belarus arasındaki ticaret hacmi, krizden önceki seviyenin de üzerine çıkarak 500 milyon dolara ulaşmıştır.⁶ Türk yatırımcılarının aktif faaliyetleri bu bağlamda örnek teşkil edebilir. Bu da Türk siyasetçi ve

işadamlarının Belarus'a olan ilgisinin devam ettiğini göstermektedir.

Türkiye ve Güney Kafkasya

Güney Kafkasya, Türk çıkarlarının özel bir alanını oluşturmaktadır. Ekim 2009'da Türkiye ile Ermenistan arasında diplomatik münasebetlerin tesis edileceğine dair dünya basınında çıkan haberler, çok iyimserdi.⁷ İki ülke arasındaki tarihî ve güncel sorunlar, gerek basın gerekse de uzmanlar tarafından konuşulmuştur. Burada şunu da belirtmek gerekmektedir ki, Ermenistan-Türkiye sınırının açılması, bölgesel ticaretin gelişimini ve enerji de dâhil olmak üzere bölgesel projelerin gerçekleştirilmesini sağlayacaktır. 2008'de Türkiye'den yapılan ithalat, Ermenistan'ın bütün dış ortakları arasında dördüncü sırada olup, Ermenistan'ın ihracatının tamamının yüzde 6.1 oranındaydı. Bölgesel ticaretin azalmasıyla birlikte 2011'de Ermenistan'ın ihracatında Türkiye'nin yeri, yedinciliğe gerilemiştir.⁸

Zürih'te imzalanan iki protokole rağmen ABD'nin arabuluculuğunda Ermenistan ile Türkiye arasındaki barışma süreci sürdürülememiştir. Ermenistan Anayasa Mahkemesi, protokollere karşı çıkmış, Türk yetkilileri de yakınlaşma siyasetinden vazgeçmişlerdir. Ülke içerisinde hükümetin eleştirilmesi ve halkın Azerbaycan'a sempati duyması gibi hususlar, Türkiye'nin Ermenistan'a karşı da "sıfır sorun" siyasetini devam ettirmesini engellemiştir.

Bakü ile Ankara arasındaki "özel" münasebetler de daha çok siyasi nitelik taşımaktadır. Türkiye, Azerbaycan'ın toprak bütünlüğünü savunmaktadır. Azerbaycan ise Türkiye'ye tartışmalı meselelerde (soykırım iddiası, Kıbrıs meselesi) destek vermektedir. Ermenistan ile münasebetleri düzeltme çabası başarısızlıkla sonuçlanınca ve bu süreç, Azerbaycan tarafından eleştirilince "kardeş" ülkeler arasında güvenin tazelenmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. 2010 yılında Stratejik Ortaklık ve Kar-

şılıklı Yardımlaşma Anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma fiilen Azerbaycan'ın bağımsızlığı tehdit edildiğinde Türkiye'nin askerî ve siyasi destek vermesini öngörmektedir. Bazı uzmanlar bu anlaşmayı, 2008'de vuku bulan Rusya-Gürcistan savaşının sonucu olarak nitelendiriyorlar.⁹ Ancak görünen o ki, asıl Zürih'teki protokoller, Bakü'nün siyasi ve askerî ittifakın kurulması konusundaki ısrarın sebebi olmuştur.

Ankara, Bakü'nün önemli ticarî ortaklarından biridir. 2008'de Türkiye'den ithalat, toplam ithalatın yüzde 11.3'ünü teşkil etmiştir (Rusya'dan (yüzde 18.8) sonra ikinci sırada). 2011'de Türkiye ile Azerbaycan arasındaki ticaret hacmi, 3.5 milyar dolara ulaşmıştır.¹⁰ Enerji alanındaki işbirliği ise Bakü-Tiflis-Ceyhan projesi çerçevesinde gelişmektedir. Ayrıca Azerbaycan, Türk dili alanına dâhildir ki, bu faktör, diplomatik münasebetlerin tesisinde önemli rol oynamıştır. Münasebetlerde "romantizm" in yerini "pragmatizm" almıştır. Ancak yine de Türkî devletler arasındaki işbirliğinin arttığını unutmamak gerekmektedir. Bölgeselleşme süreçlerini de göz önünde tutarak Türk cumhuriyetlerinin liderleri, git-tikçe bölgesel işbirliğine daha fazla önem vermeye başlamışlardır.

Türkiye'nin bölgedeki bir başka önemli ortağı da Gürcistan'dır. 2008 yılı istatistiklerinde Gürcistan'ın gerek ihracatında (yüzde 16.9) gerekse de ithalatında (yüzde 14.9) Türkiye birinci sırada yer almaktadır. Ticaretin azaldığı günlerde dahi Türkiye'nin liderliği devam etmiştir.¹¹ Ticaret hacminde Gürcistan'ın "transit konumu"na önemli pay düşmektedir.

Genel olarak Güney Kafkasya, Türkiye'nin doğrudan çıkarlarının olduğu ve daima dikkatlerin yönlendirilmiş olması gereken bir bölge olarak değerlendirilmektedir.

Türkiye ve Orta Asya

Daha 1990'lı yılların başında Orta Asya, Türkiye tarafından başarı elde edebileceği bölge-

lerden biri olarak nitelendirilmiştir. Ankara, eski Sovyet cumhuriyetlerinin bağımsızlığını tanıyan ilk Müslüman ülkedir. Dolayısıyla Türkiye, aynen Azerbaycan ile olduğu gibi bu cumhuriyetlerle de özel münasebetler tesis edileceği konusunda ümitliydi. Bunun için yeterince dayanak da vardı: ortak dil ve kültür, layık rejimler, devlet ve ekonomilerin inşasında örnek ülkeye duyulan ihtiyaç. Orta Asya ülkeleri için Türk modeli çok uygun görünüyordu. Orta Asya ülkeleri ile Kazakistan için, Türkiye'nin NATO üyesi ve ABD'nin stratejik ortağı olması da büyük önem arz ediyordu. Ankara, Batı ile yeni Orta Asya ülkeleri arasında arabulucu / köprü rolü de oynayabilirdi.

Ancak bu beklentilerin bir kısmının baştan beri abartılmış olduğu ortaya çıkmıştır. Bunu gerek Rus gerekse de Orta Asyalı uzmanlar ileri sürmektedir. Orta Asya ülkeleri, mali ve ekonomik yardıma o kadar ihtiyaç duymuyorlardı ki, Türkiye bu ihtiyacı karşılayacak durumda değildi. Küçük ve orta ölçekli işletmelere yapılan Türk yatırımı hiç şüphesiz küçümsenemez. Ancak Orta Asya ülkelerinin ekonomilerinde önemli rol oynayan büyük sanayi müesseseleri, kapanmıştır. Hazar yer altı kaynakları, Batı şirketlerinin ilgisini çekse de arabulucu rolü pek başarılı olmamıştır.

Türkiye'nin elde ettiği başarıları da ele almak gerekmektedir. Ankara'nın desteğiyle Orta Asya ülkeleri, birçok siyasi ve ekonomik örgüte üye olmuşlardır: AGİT, KEİÖ, İKÖ. Türkiye, cumhuriyetlerin NATO'nun "Barış İçin İşbirliği" programına dâhil edilmesinde de önemli rol oynamıştır. Ankara, Dünya Bankası, Asya Gelişim Bankası, Uluslararası Para Fonu gibi kurumların Orta Asya'ya girmelerine yardımcı olmuştur. Uluslararası Davos forumlarında Türk devletlerinin liderlerinin görüşmeleri de gelenek hâline gelmiştir.

1992 yılında ekonomi, kültür, teknik alanlarındaki işbirliğinden sorumlu olan TİKA kurulmuştur. Uzmanların belirttiğine göre Türkiye, Türk halklarının yaşadığı coğrafyada

kendi etki alanını oluşturmaktan vazgeçmiş ve siyasetini TİKA'nın faaliyetleri çerçevesinde sosyal ve eğitim alanlardaki programlarla sınırlandırmıştır.

Son iki yılda Türkiye ile Türkmenistan arasındaki münasebetler çok hızlı gelişmektedir. 2011'de iki ülke arasındaki ticaret hacmi, 3.6 milyar dolara seviyesine çıkmıştır. Türkiye- Türkmenistan münasebetlerinde enerji işbirliği ön plana çıkmaktadır. Ayrıca Türkmenistan'da 600 Türk firması faaliyet göstermekte, toplam 16 milyar dolar değerindeki 1300 ortak proje üzerinde çalışmalar yürütülmektedir.¹²

Kazakistan da Türkiye'nin önemli ticarî ortaklarından biridir. Türkiye'ye yapılan ihracat, ülkenin toplam ihracatının yüzde 4.1 oranındaydı (8. sırada). 2011 yılında iki ülke arasındaki ticaret hacmi, 3.3 milyar dolardı.¹³ Bölgenin tek Türk cumhuriyeti olmayan Tacikistan için de Türkiye önemli bir ortaktır. Türkiye'den yapılan ithalat, toplam ithalatın yüzde 26.5'ini oluşturmaktadır (2. sıra).

Türkiye'nin Orta Asya ülkeleriyle münasebetleri, ortaklık seviyesinde gelişmekte ve büyük potansiyele sahiptir. Türkiye özellikle ticarî ve kültürel alanlardaki işbirliğinde önemli rol oynamaktadır. Küresel siyasette Orta Asya'nın öneminin artması, Türkiye'yi ikinci plana itmiş, ancak Ankara kendi çıkarlarını aktif ve büyük bir çabayla gözetmeye devam etmektedir.

Sonuç

Türkiye'nin BDT politikasının temelinde ticaret ve enerji alanlarındaki işbirliği yatmaktadır. Tartışmalı meseleler, çatışma niteliğinde olmayıp rekabet karakteri içermektedir. Ermenistan ile münasebetlerin iyileştirme çabası da bunun göstergelerinden biridir. Orta vadede Türkiye-Ukrayna ve Türkiye-Türkmenistan münasebetleri büyük potansiyele sahiptir. Türk-Rus münasebetleri de iyi komşuluk münasebetleri çerçevesinde gelişmeye

devam edecektir. Stratejik ortaklıktan ise ancak Güney Kafkasya konusunda tam olarak anlaşmaya varıldığı takdirde söz etmek mümkün olacaktır. Türkiye-Belarus münasebetleri

ise daha aktif hâle getirilmelidir. Zira taraflar karşılıklı olarak bunu istemekte, ancak sonuçlar çok mütevazi kalmaktadır.

KAYNAKÇA

Davutoğlu, A., “Vneşnyaya Politika Turtsii i Rossiya”, Rossiya v Globalnoy Politike, 2010, http://www.globalaffairs.ru/number/n_14562

“Ekonomika Armenii”, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/am.html>

“Ekonomika Gruzii”, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gg.html>

Muradyan, İ., “Ukrayna v Turetskoy Geopolitike”, <http://fondsk.ru/article.php?id=1849>

Musabekov, R. “Na Stike Poley Prityajeniya”, Rossiya v Globalnoy Politike, <http://www.globalaffairs.ru/number/Na-styke-polei-prityazheniya-15230>.

“Rossiya – Turtsiya: İtogi 2011 Goda v Sfere Ekonomiki”, <http://vestikavkaza.ru/articles/ekonomika/invest/48927.html>

řerbinina, E. P., “Energetičeskie İnteresı Rossii i Turtsii v Novom Mirovom İzmerenii”, <http://vestikavkaza.ru/articles/ekonomika/invest/48927.html>

Tihomirov, A., “Vostočnoe Partnerstvo Rassirit Sotrudniçestvo Belarusi i Turtsii”, <http://naviny.by/rubrics/politics/2009/10/26>

“Tovarooborot Belarusi i Turtsii Dostig v 2011 Godu Poçti 500 Milyon Dolarov”, http://www.belta.by/ru/all_news/economics/Tovarooborot-Belarusi-i-Turtsii-dostig-v-2011-godu-pochti-500-mln_i_590612.html

“Tovarooborot Turkmenistana i Turtsii v 2011 Godu Sostavil 3.65 Milyardov Dollarov”, <http://www.turkmenistan.ru/ru/articles/37088.html>.

“Tovarooborot Kazahstana i Turtsii v 2011 Godu Viros Do 3.3. Milyardov Dollarov”, http://www.forbes.kz/news/2012/03/15/newsid_1475/

“Ukrayna i Turtsiya Sozdadut Zonu Svobodnoy Torgovli”, <http://www.transport.com.ua/index.php?newsid=1814>

“Ukrayna i Turtsiya Naçinayut Protsess po Otmene Vizovogo Rejima”, <http://www.rosbalt.ru/ukraina/2011/01/25/812265.html>.

“Za 2011 God Tovarooborot Mejdu Azerbaycanom i Turtsiyey Vozros do 3.5 Milliardov Dollarov”, <http://ru.salamnews.org/ru/news/read/125273/za-2011-god-tovarooborot-mejdu-azerbaydanom-i-turciey-vozros-do-35-mlrd--posol/>

DİPNOTLAR

- 1 A. Davutoğlu, “Vneşnyaya Politika Turtsii i Rossiya”, *Rossiya v Globalnoy Politike*, 2010, http://www.globalaffairs.ru/number/n_14562
- 2 E. P. Şerbinina, “Energetičeskie İnteresı Rossii i Turtsii v Novom Mirovom İzmerenii”, <http://vestikavkaza.ru/articles/ekonomika/invest/48927.html>
- 3 “Rossiya – Turtsiya: İtogi 2011 Goda v Sfere Ekonomiki”, <http://vestikavkaza.ru/articles/ekonomika/invest/48927.html>
- 4 “Ukrayna i Turtsiya Sozdadut Zonu Svobodnoy Torgovli”, <http://www.transport.com.ua/index.php?newsid=1814>
- 5 “Ukrayna i Turtsiya Naçinayut Protsess po Otmene Vizovogo Rejima”, <http://www.rosbalt.ru/ukraina/2011/01/25/812265.html>
- 6 İ. Muradyan, “Ukrayna v Turetskoy Geopolitike”, <http://fondsk.ru/article.php?id=1849>
- 7 A. Tihomirov, “Vostoçnoe Partnerstvo Rasşirit Sotrudniçestvo Belarusi i Turtsii”, <http://naviny.by/rubrics/politics/2009/10/26>
- 8 “Tovarooborot Belarusi i Turtsii Dostig v 2011 Godu Poçti 500 Milyon Dolarov”, http://www.bel-ta.by/ru/all_news/economics/Tovarooborot-Belarusi-i-Turtsii-dostig-v-2011-godu-pochti-500-mln_i_590612.html
- 9 İ. Muradyan, “Ukrayna v Turetskoy Geopolitike”, <http://fondsk.ru/article.php?id=1849>
- 10 “Ekonomika Armenii”, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/am.html>
- 11 R. Musabekov, “Na Stike Poley Prityajeniya”, *Rossiya v Globalnoy Politike*, <http://www.globalaffairs.ru/number/Na-styke-polei-prityazheniya-15230>
- 12 “Za 2011 God Tovarooborot Mejdu Azerbaycanom i Turtsiyey Vozros do 3.5 Milliardov Dollarov”, <http://ru.salamnews.org/ru/news/read/125273/za-2011-god-tovarooborot-mejdu-azerbaydanom-i-turciey-vozros-do-35-mlrd--posol/>
- 13 “Ekonomika Gruzii”, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gg.html>
- 14 “Tovarooborot Turkmenistana i Turtsii v 2011 Godu Sostavil 3.65 Milyardov Dollarov”, <http://www.turkmenistan.ru/ru/articles/37088.html>
- 15 “Tovarooborot Kazahstana i Turtsii v 2011 Godu Vıros Do 3.3. Milyardov Dollarov”, http://www.forbes.kz/news/2012/03/15/newsid_1475/

ORSAM RAPORLARI

ORSAM Rapor No: 1
Mart 2009
Deniz Haydutluğu ile Mücadele ve Türkiye'nin Konumu: Somali Örneği
(Tr - Eng)

ORSAM Rapor No: 2
Nisan 2009
60. Yılında Nato ve Türkiye
(Tr - Eng)

ORSAM Rapor No: 3
Mayıs 2009
Irak'ın Kilit Noktası: Telafer
(Tr - Eng)

ORSAM Rapor No: 4
Temmuz 2009
2009 Lübnan Seçimleri: Kazananlar, Kaybedenler ve Türkiye
(Tr)

ORSAM Rapor No: 5
Ağustos 2009
Türkiye-Lübnan İlişkileri: Lübnanlı Dinsel ve Mezhepsel Grupların Türkiye Algılaması
(Tr - Eng)

ORSAM Rapor No: 6
Kasım 2009
Tuzhurmatu Türkmenleri: Bir Başarı Hikayesi
(Tr - Eng - Ar)

ORSAM Rapor No: 7
Kasım 2009
Unutulmuş Türkmen Diyan: Diyala
(Tr - Eng - Ar)

ORSAM Rapor No: 8
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 1
Aralık 2009
Karadeniz'in Bütünleşmesi İçin Abhazya
(Tr - Eng)

ORSAM Rapor No: 9
Ocak 2010
Yemen Sorunu: Bölgesel Savaşa Doğru mu?
(Tr - Eng)

ORSAM Rapor No: 10
Yemen İç Savaşı: İktidar Mücadelesi, Bölgesel Etkiler ve Türkiye ile İlişkiler
(Tr - Eng)

ORSAM Rapor No: 11
Şubat 2010
Unutulan Türkler: Lübnan'da Türk Varlığı
(Tr - Eng - Ar)

ORSAM Rapor No: 12
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 2
Şubat 2010
Rusya Federasyonu'nun Bakışı: Irak Faktörünün Türkiye'nin Ortadoğu Politikasına Etkisi (1990-2008)
(Tr - Rus)

ORSAM Rapor No: 13
Şubat 2010
7 Mart 2010 Irak Seçimleri Öncesi Şii Kökenli Parti ve Seçmenlerin Politik Davranışlarının Analizi
(Tr)

ORSAM Rapor No: 14
Şubat 2010
Seçim Öncesi Irak'ta Siyasal Durum ve Seçime İlişkin Beklentiler
(Tr)

ORSAM Rapor No: 15
Mart 2010
Orsam Heyetinin 7 Mart 2010 Irak Seçimlerine İlişkin Gözlem Raporu
(Tr)

ORSAM Rapor No: 16
Nisan 2010
Oman Sultanlığı: Arap Yarımadasında Geleneksel ile Modernite Arasında Bir Ülke
(Tr)

ORSAM Rapor No: 17
Nisan 2010
7 Mart 2010 Irak Parlamento Seçim Sonuçlarının ve Yeni Siyasal Denklem Değerlendirilmesi
(Tr)

ORSAM Rapor No: 18
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 3
Mayıs 2010
Komşuluktan Stratejik İşbirliğine: Türk-Rus İlişkileri
(Tr - Rus)

ORSAM Rapor No: 19
Eylül 2010
Türkiye'ye Yönelik Türkmen Göçü ve Türkiye'deki Türkmen Varlığı
(Tr)

ORSAM Rapor No: 20
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 4
Ekim 2010
Kırgızistan'da Mevcut Durum, İktidar Değişiminin Nedenleri ve Kısa Vadeli Öngörüler
(Tr)

ORSAM Rapor No: 21
Kasım 2010
Irak'tan İrağa: 2003 Sonrası Irak'tan Komşu Ülkelere ve Türkiye'ye Yönelik Göçler
(Tr)

ORSAM Rapor No: 22
Ocak 2011
Türkiye-Yemen İlişkileri ve Yemen'deki Türkiye Algısı
(Tr - Eng - Ar)

ORSAM Rapor No: 23
Ocak 2011
Katar-İrak-Türkiye-Avrupa Doğal Gaz Boru Hattı Projesi Mümkün mü?
(Tr - Eng)

ORSAM Rapor No: 24
Ocak 2011
Kuveyt Emirliği: Savaş ve Barış Arasındaki El Sabah İktidarı ve Türkiye ile İlişkiler
(Tr)

ORSAM Rapor No: 25
Ocak 2011
Hukuki ve Siyasi Yönleriyle Güvenlik Konseyi'nin İran Ambargosu
(Tr)

ORSAM Rapor No: 26
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 5
Şubat 2011
Kırgızistan'da Son Gelişmeler: Dün, Bugün, Yarın
(Tr - Rus)

ORSAM Rapor No: 27
Şubat 2011
Mısır Devriminin Ayak Sesleri: Bir Devrin Sonu mu?
(Tr)

ORSAM Rapor No: 28
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 6
Şubat 2011
Uluslararası Deniz Hukukunda Kıyı Devletlerinin Gemilere El Koyma Yetkisinin Sınırları: Gürcistan'ın Karadeniz'de Seyreden Gemilere El Koyması
(Tr)

ORSAM Rapor No: 29
Şubat 2011
Tunus Halk Devrimi ve Türkiye Deneyimi
(Tr)

ORSAM Rapor No: 30
Şubat 2011
Kerkük'te Mülk Anlaşmazlıkları: Saha Araştırmasına Dayalı Bir Çalışma
(Tr)

ORSAM Rapor No: 31
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 7
Mart 2011
Afganistan ve Pakistan'da Yaşanan Gelişmeler ve Uluslararası Güvenliğe Etkileri
(Tr)

ORSAM Rapor No: 32
Mart 2011
Suudi Arabistan'da Şii Muhalefet Sorunu ve Etkileri
(Tr)

ORSAM Rapor No: 33
Mart 2011
Irak'ta Türkmen Varlığı
(Tr)

ORSAM Rapor No: 34
Mart 2011
Irak'ta Türkmen Basını
(Tr - Ar)

ORSAM Rapor No: 35
Mart 2011
Irak'ta Mevcut Siyasi Durum ve Önemli Siyasi Gelişmeler
(Tr)

ORSAM Rapor No: 36
ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 1
Mart 2011
Eu's Water Framework Directive Implementation in Turkey: The Draft National Implementation Plan
(Eng)

ORSAM Rapor No: 37
Mart 2011
Tunus Halk Devrimi ve Sonrası
(Tr)

ORSAM Rapor No: 38
Mart 2011
Libya Savaşı, Uluslararası Müdahale ve Türkiye
(Tr)

ORSAM Rapor No: 39
Mart 2011
Tarihten Günümüze Libya
(Tr)

ORSAM Rapor No: 40
ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 2
Mart 2011
İklim Değişiminin Güvenlik Boyutu ve Ortadoğu'ya Etkileri
(Tr)

ORSAM Rapor No: 41
Mart 2011
Karikatürlerin Dilinden Irak'ı Anlamak-1
(Tr)

ORSAM Rapor No: 42
ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 3
Nisan 2011
Nil Nehri Havzasının Hidropolitik Tarihi ve Son Gelişmeler
(Tr)

ORSAM Rapor No: 43
Nisan 2011
Kuzey Irak'ın Sosyal-Siyasal Yapısı ve Kürt Bölgesel Yönetimi'nin Türkiye ile İlişkileri
(Tr)

ORSAM Rapor No: 44
ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 4
Nisan 2011
Meriç Nehri Havzası Su Yönetimi'nde "Uluslararası İşbirliği" Zorunluluğu
(Tr)

ORSAM Rapor No: 45
Nisan 2011
Suriye'de Demokrasi mi İç Savaş mı? : Toplumsal-Siyasal Yapı, Değişim Senaryoları ve Sürecin Türkiye'ye Etkisi
(Tr)

ORSAM Rapor No: 46
Mayıs 2011
Suriye'de İktidar Mücadelesi, Uluslararası Toplumun Tepkisi ve Türkiye'nin Konumu
(Tr)

ORSAM Rapor No: 47
ORSAM Su Araştırmaları
Programı Rapor No: 5
Mayıs 2011
Türkiye-Suriye İlişkileri: Sınırdaşan
Sularda Örnek İşbirliği Olarak Asi
Dostluk Barajı
(Tr)

ORSAM Rapor No: 48
Mayıs 2011
Orsam Söyleşileri - 2
Iraklı Araplar, Azınlıklar ve Aka-
demisyenler-1
(Tr)

ORSAM Rapor No: 49
Mayıs 2011
Orsam Söyleşileri - 2
Irak Türkmenleri-1
(Tr)

ORSAM Rapor No: 50
Mayıs 2011
Orsam Söyleşileri - 3
Iraklı Kürt Yetkililer, Akademisyen-
ler ve Gazeteciler-1
(Tr)

ORSAM Rapor No: 51
BLACK SEA INTERNATIONAL
Rapor No: 8
Mayıs 2011
75. Yılında Montrö Boğazlar
Sözleşmesi
Karadeniz'in Değişen Jeopolitiği
Çerçevesinde
(Tr)

ORSAM Rapor No: 52
BLACK SEA INTERNATIONAL
Rapor No: 9
Mayıs 2011
Afganistan ve Bölgesel Güvenlik
(Ortadoğu, Orta ve Güney Asya,
Rusya Federasyonu)
(Tr - Rus)

ORSAM Rapor No: 53
Mayıs 2011
Madagaskar: Bağımsızlığın 50.
Yılında Kazanımlar,
Kaçan Fırsatlar ve Türkiye ile
İlişkiler
(Tr)

ORSAM Rapor No: 54
Mayıs 2011
Iraklı Grupların Temel Siyasi
Sorunlara Bakışı ve Türkiye ile
İlişkiler: Saha Araştırmasına
Dayalı Bir Çalışma
(Tr)

ORSAM Rapor No: 55
Haziran 2011
Suriye Muhalefeti'nin Antalya
Toplantısı:
Sonuçlar, Temel Sorunlara Bakış
ve Türkiye'den Beklentiler
(Tr)

ORSAM Rapor No: 56
Haziran 2011
Seçimler ve Ak Parti'nin Te-
crübesi
(Tr - Ar)

ORSAM Rapor No: 57
Haziran 2011
12 Haziran 2011 Türkiye Genel
Seçimlerinin Ortadoğu Ülkelerinin-
deki Yansımaları
(Tr - Eng)

ORSAM Rapor No: 58
Temmuz 2011
Karikatürlerin Dilinden 12 Haziran
2011 Türkiye Genel Seçimlerinin
Ortadoğu'daki Yansımaları
(Tr)

ORSAM Rapor No: 59
Temmuz 2011
Karikatürlerin Dilinden Irak'ı An-
lamak - 2
(Tr)

ORSAM Rapor No: 60
ORSAM Su Araştırmaları
Programı Rapor No: 6
Temmuz 2011
Mekong Nehri Suları Üzerinde
İşbirliği ve İhtilaf
(Tr-Eng)

ORSAM Rapor No: 61
Temmuz 2011
Antalya'da 1-2 Haziran 2011 Tar-
ihlerinde Gerçekleşen "Suriye'de
Değişim
Konferansı" nın Tam Deşifresi
(Tr - Eng)

ORSAM Rapor No: 62
Ağustos 2011
Karikatürlerin Dilinden Irak'ı An-
lamak - 3
(Tr)

ORSAM Rapor No: 63
ORSAM Su Araştırmaları
Programı Rapor No: 7
Ağustos 2011
Görünmez Stratejik Kaynak:
Sınırdaşan Yeraltı Suları
(Tr)

ORSAM Rapor No: 64
Ağustos 2011
AK Parti'nin 12 Haziran 2011
Genel Seçimlerindeki Zaferi
(Tr - Ar)

ORSAM Rapor No: 65
Ağustos 2011
Karikatürlerin Dilinden Arap
Baharı - 1
(Tr)

ORSAM Rapor No: 66
Ağustos 2011
Karikatürlerin Dilinden Libya İç
savaşı ve Uluslararası Müda-
hale - 1
(Tr)

ORSAM Rapor No: 67
Ağustos 2011
Somali: Bir Ulusun Yok Oluşu ve
Türkiye'nin İnsani Yardım Girişimi
(Tr)

ORSAM Rapor No: 68
Eylül 2011
Karikatürlerde Usame Bin Ladin
Operasyonu ve Yankıları
(Tr)

ORSAM Rapor No: 69
Eylül 2011
Karikatürlerin Dilinden Irak'ı An-
lamak - 4
(Tr)

ORSAM Rapor No: 70
BLACK SEA INTERNATIONAL
Rapor No: 10
Eylül 2011
XXI. Yüzyılda Rusya ve
Türkiye'nin İran Politikaları
(Tr - Rus)

ORSAM Rapor No: 71
Eylül 2011
Gazze Sorunu: İsrail Ablukası,
Uluslararası Hukuk, Palmer Rapo-
ru ve Türkiye'nin Yaklaşımı
(Tr)

ORSAM Rapor No: 72
Eylül 2011
Ortadoğu Ülkelerine Dair
İstatistikler
(Tr)

ORSAM Rapor No: 73
BLACK SEA INTERNATIONAL
Rapor No: 11
Ekim 2011
Anadolu Etki Alanı
(Tr-Eng)

ORSAM Rapor No: 74
BLACK SEA INTERNATIONAL
Rapor No: 12
Ekim 2011
Ukraine in Regress: The Tymosh-
enko Trial
(Eng)

ORSAM Rapor No: 75
BLACK SEA INTERNATIONAL
Rapor No: 13
Ekim 2011
Kazaklar ve Kazakistanlılar
(Tr)

ORSAM Rapor No: 76
BLACK SEA INTERNATIONAL
Rapor No: 14
Ekim 2011
İtalya'da Unutulmuş Türk Varlığı:
Moena Türkleri
(Tr - It)

ORSAM Rapor No: 77
Ekim 2011
ABD'nin Çekilmesinin Ardından
Irak Politikasının Bölgesel,
Küresel Etkileri ve Türkiye'ye
Yansımaları
(Tr)

ORSAM Rapor No: 78
ORSAM Su Araştırmaları
Programı Rapor No: 8
Ekim 2011
Türkiye'de ve İsrail'de Yapay
Sulak Alanlar ile Atıksu Artımı ve
Atıksuyun Sulama Amaçlı Olarak
Tekrar Kullanımı
(Tr)

ORSAM Rapor No: 79
Ekim 2011
Yaklaşan Seçim Öncesi Tunus'ta
Siyasal Denklemeler
(Tr)

ORSAM Rapor No: 80
Ekim 2011
Karikatürlerin Dilinden Irak'ı An-
lamak - 5
(Tr)

ORSAM Rapor No: 81
BLACK SEA INTERNATIONAL
Rapor No: 15
Ekim 2011
Büyük Güçlerin Afganistan
Politikaları
(Tr-Eng)

ORSAM Rapor No: 82
BLACK SEA INTERNATIONAL
Rapor No: 16
Ekim 2011
Bölge Devletlerinin Perspektifin-
den Afganistan
(Tr-Eng)

ORSAM Rapor No: 83
Kasım 2011
Suriye'de Değişimin Ortaya
Çıkardığı Toplum: Suriye Türk-
menleri
(Tr)

ORSAM Rapor No: 84
ORSAM Su Araştırmaları
Programı Rapor No: 9
Kasım 2011
Somali'nin Açlık Felaketi: "Siyasi
Kuraklık" mı Yoksa Doğal Afet
mi?
(Tr-Eng)

ORSAM Rapor No: 85
Kasım 2011
Suriye Politik Kültüründe Tarihsel
Pragmatizm, Beşar Esad Dönemi
Suriye Dış Politikası ve Türkiye-
Suriye İlişkileri
(Tr)

ORSAM Rapor No: 86
Kasım 2011
Geçmişten Günümüze Irak Türk-
men Cephesi'nin Yapısı ve İdari
Durumu
(Tr)

ORSAM Report No: 87
Kasım 2011
Türkmen in Iraq and Their Flight:
A Demographic Question?
(Eng)

ORSAM Rapor No: 88 Kasım 2011 Irak'ta Bektaşılık (Türkmenler – Şebekler – Kakailer) (Tr)	ORSAM Rapor No: 100 Ocak 2012 Irak İstatistikleri (Tr)	ORSAM Rapor No: 113 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 18 Nisan 2012 Mongolia: A Developing Democracy and a Magnet for Mining (Eng)	ORSAM Rapor No: 124 Temmuz 2012 Türkiye Afrika'da: Eylem Planının Uygulanması ve Değerlendirme On Beş Yıl Sonra (Tr - Eng - Fr)
ORSAM Rapor No: 89 Kasım 2011 Değişim Sürecindeki Fas Monarşisi: Evrim mi? Devrim mi? (Tr)	ORSAM Rapor No: 101 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 11 Ocak 2012 Emniyetli İçme Suyu ve Sanitasyon Hakkı (Tr)	ORSAM Rapor No: 114 Nisan 2012 Karikatürlerle Suriye Sorununu Anlamak - 8 (Tr)	ORSAM Rapor No: 125 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 23 Temmuz 2012 Rusya'nın Ortadoğu Politikası (Tr)
ORSAM Rapor No: 90 Kasım 2011 Arap Dünyasının İstisnai Krallığı: Yerel Aktörler ve Arap-İsrail Uyuşmazlığı Çerçevesinde Ürdün Krallığı'nın Demokratikleşme Deneyimleri (Tr-Eng)	ORSAM Rapor No: 102 Ocak 2012 Irak Hangi Şartlarda, Nasıl Parçalanabilir?: En Kötüye Hazırlıklı Olmak (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 115 Nisan 2012 Suriye'de Güvenli Bölge Tartışmaları: Türkiye Açısından Riskler, Fırsatlar ve Senaryolar (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 126 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 16 Temmuz 2012 Yeni Çerçeve Su Kanunu'na Doğru: Su Kanunu Taslağı Üzerine Notlar (Tr)
ORSAM Rapor No: 91 Aralık 2011 Türkiye ve Arap Birliği'nin Suriye'ye Yaptırım Kararları ve Olası Sonuçları (Tr)	ORSAM Rapor No: 103 Ocak 2012 Irak'ta Petrol Mücadelesi: Çok Uluslu Şirketler, Uluslararası Anlaşmalar ve Anayasal Tartışmaların Işığında Bir Analiz (Tr)	ORSAM Rapor No: 116 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 14 Nisan 2012 Fayda Paylaşımı Kavramı, Teorik Altyapısı ve Pratik Yansımaları (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 127 Ağustos 2012 Suriye'de Kürt Hareketleri (Tr)
ORSAM Rapor No: 92 Aralık 2011 Irak'ta İhtilafli Bölgelerin Durumu (Tr)	ORSAM Rapor No: 104 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 12 Şubat 2012 Sınırşan Akiferler Hukuku Taslak Maddeleri Üzerine Bir Değerlendirme (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 117 Nisan 2012 Musul'a Yatırım Geleceğe Yatırım Demektir (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 128 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 24 Eylül 2012 Günümüz Şartlarında Türkiye - Belarus Ekonomik Münasebetlerinin Gelişimi (Tr - Rus - Eng)
ORSAM Report No: 93 ORSAM Water Research Programme Report: 10 December 2011 Turkey and Wfd Harmonization: A Silent, But Significant Process (Eng)	ORSAM Rapor No: 105 Şubat 2012 Irak Hukuk Mevzuatında Azınlıkların Siyasal Hakları (Tr)	ORSAM Rapor No: 118 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 19 Mayıs 2012 Ukrayna - Türkiye Ticari - Ekonomik Münasebetlerinin Analizi (Tr - Rus)	ORSAM Rapor No: 129 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 25 Eylül 2012 Belarus-Türkiye: Devletlerarası İşbirliğinin Pozitif Dinamikleri (Tr - Rus - Eng)
ORSAM Rapor No: 94: Aralık 2011 Türkiye-Fransa Krizinde Algının Rolü: Fransızların Türkiye Algısı (Tr)	ORSAM Rapor No: 106 Şubat 2012 Irak Hukuk Mevzuatında Azınlıkların Siyasal Hakları (Tr)	ORSAM Rapor No: 119 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 20 Mayıs 2012 Bölgesel Gelişimin Trend ve Senaryolarının Araştırılmasındaki Araç: Jeopolitik Dinamikler (Tr - Rus)	ORSAM Rapor No: 130 Kasım 2012 Suriye Çerkesleri (Tr)
ORSAM Rapor No: 95 Aralık 2012 Karikatürlerle Arap Baharı – 2 (Tr)	ORSAM Rapor No: 107 Şubat 2012 Ülusal Hukuk ve Irak Anayasası Açısından Azınlıkların İnsan Hakları (Tr)	ORSAM Rapor No: 120 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 21 Mayıs 2012 Kazakistan Siyasi Sisteminin Gelişimi: 2012 Parlamento Seçimleri (Tr)	ORSAM Rapor No: 131 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 26 Kasım 2012 "Üçüncü Dalga": Postmodernizmin Jeopolitiği (Tr - Eng)
ORSAM Rapor No: 96 Aralık 2011 Karikatürlerin Dilinden Irak'ı Anlamak – 6 (Tr)	ORSAM Rapor No: 108 Şubat 2012 Ekonomik İşbirliği Teşkilatı'nın (EIT) Geleceği (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 121 Mayıs 2012 Musul'da Yerel Siyaset ve Irak Siyasetinde Yeni Dinamikler (Saha Çalışması) (Tr - Eng - Ger)	ORSAM Rapor No: 132 Kasım 2012 Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun Kerkük Ziyareti (Tr)
ORSAM Rapor No: 97 Ocak 2012 Karikatürlerin Dilinden Irak'ı Anlamak – 7 (Tr)	ORSAM Rapor No: 109 Şubat 2012 Türkiye'nin Yükselişi ve "Bric" Bölgesi (It)	ORSAM Rapor No: 122 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 15 Mayıs 2012 Irak'ta Su Kaynakları Yönetimi (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 133 Kasım 2012 Irak Kürdistan Bölgesi'nde Muhalefetin Doğuşu ve Geleceği (Tr)
ORSAM Rapor No: 98 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 17 Ocak 2012 Kırgızistan'da Cumhurbaşkanlığı Seçimi ve Türkiye ile İlişkilerine Etkisi (Tr)	ORSAM Rapor No: 110 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 13 Mart 2012 Iran'da Su Kaynakları ve Yönetimi (Tr)	ORSAM Rapor No: 123 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 22 Haziran 2012 Küresel Göç ve Avrupa Birliği ile Türkiye'nin Göç Politikalarının Gelişimi (Tr)	ORSAM Rapor No: 134 Kasım 2012 Irak Çerkesleri (Tr - Eng)
ORSAM Rapor No: 99 Ocak 2012 Türk Siyasal Partilerinin Hatay'daki Suriyeli Sığınmacılar Konusundaki Açıklamaları ve Hatay'daki Siyasi Parti Temsilcileri ile Hareketlerin Suriye Olaylarına Yaklaşımları (Mart-Aralık 2011) (Tr)	ORSAM Rapor No: 111 Mart 2012 Suriye Kürt Muhalefetine Eleştirel Bir Bakış (Tr)	ORSAM Rapor No: 112 Mart 2012 Iran İslam Cumhuriyetinde Anayasal Sistem ve Siyasal Partiler (Tr)	ORSAM Rapor No: 135 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 27 Kasım 2012 Türkiye'nin Eski Sovyet Cumhuriyetleriyle Münasebetlerinin Özellikleri (Tr - Rus - Eng)

AKADEMİK KADRO

Hasan Kanbolat	ORSAM Başkanı
Prof. Dr. Meliha Benli Altunışık	ODTÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
Doç. Dr. Hasan Ali Karasar	ORSAM Danışmanı, The Black Sea International Koordinatörü - Bilkent Üniversitesi
Doç. Dr. Tarık Oğuzlu	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Uluslararası Antalya Üniversitesi
Doç. Dr. Harun Öztürkler	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu Ekonomileri - Afyon Kocatepe Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Şahin	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Gazi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Doç. Dr. Özlem Tür	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - ODTÜ
Doç. Dr. İlyas Kemalöğlu (Kamalov)	ORSAM Danışmanı, Avrasya
Habib Hümmüzlü	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu
Yrd. Doç. Dr. Serhat Erkmen	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Ahi Evran Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Bayram Sinkaya	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü
Doç. Dr. Canat Mominkulov	ORSAM Uzmanı, Avrasya, El Farabi Kazak Milli Üniversitesi
Dr. Abdullah Alshamri	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - ORSAM Riyad Temsilcisi
Dr. Neslihan Kevser Çevik	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu
Elmira Cheremisova	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, St. Petersburg Üniversitesi
Dr. Didem Danış	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Galatasaray Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü
Dr. Jale Nur Ece	ORSAM Danışmanı, Deniz Emniyeti ve Güvenliği
Dr. Yaşar San	ORSAM Danışmanı, Avrasya - ORSAM Bıçkek Temsilcisi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniv. Öğretim Üyesi
Dr. Süreyya Yiğit	ORSAM Danışmanı, Avrasya
Av. Aslıhan Erbaş Açık	ORSAM Danışmanı, Enerji - Deniz Hukuku
Pınar Arıkan	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü
Volkan Çakır	ORSAM Danışmanı, Afrika - ORSAM Antananarivo (Madagaskar) Temsilcisi
Bilgay Duman	ORSAM Uzmanı, Ortadoğu
Noyan Gürel	ORSAM İzmir Temsilcisi
Selen Tonkuş	ORSAM Erbil (Irak) Temsilcisi
Oytun Orhan	ORSAM Uzmanı, Ortadoğu
Sercan Doğan	ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
Nebahat Tanrıverdi	ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
Uğur Çil	ORSAM, Ortadoğu
Leyla Melike Koçgündüz	ORSAM, Ortadoğu & Projeler
Ufuk Döngel	ORSAM, Ortadoğu
Göknil Erbaş	ORSAM, Karadeniz
Aslı Değirmenci	ORSAM, Ortadoğu
Jubjana Vila	ORSAM, Ortadoğu
Mavjuda Akramova	ORSAM, Ortadoğu

ORSAM Su Araştırmaları Programı

Dr. Tuğba Evrim Maden	ORSAM Su Araştırmaları Programı Hidropolitik Uzmanı
Dr. Seyfi Kılıç	ORSAM Su Araştırmaları Programı Hidropolitik Uzmanı
Kamil Erdem Güler	ORSAM Su Araştırmaları Programı
Çağlayan Arslan	ORSAM Su Araştırmaları Programı

ORSAM DANIŞMA KURULU

Dr. İsmet Abdülmecid	Irak Danışmanı Eski Başkanı
Prof. Dr. Hayati Aktaş	ORSAM Trabzon Temsilcisi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Prof. Dr. Ramazan Daurov	Rusya Bilimler Akademisi Doğu Çalışmaları Enstitüsü, Direktör Yardımcısı
Prof. Dr. Vitaly Naumkin	Rusya Bilimler Akademisi Doğu Çalışmaları Enstitüsü Direktörü
Dr. Abdullah Alshamri	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu
Hasan Alsancak	İhlas Holding CEO
Prof. Dr. Meliha Benli Altunışık	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
Prof. Dr. Ahat Andican	Devlet Eski Bakanı, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Dorayd A. Noori	Irak'ın Ankara Büyükelçiliği Kültür Müsteşarı Yardımcısı
Prof. Dr. Tayyar Arı	Uludağ Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Prof. Dr. Ali Arslan	İstanbul Üniversitesi, Tarih Bölümü
Büyükelçi Shaban Murati	Arnavutluk Uluslararası Çalışmalar Enstitüsü
Başar Ay	Türkiye Tekstil Sanayii İşveren Sendikası Genel Sekreteri
Hediye Levent	Gazeteci (Suriye)
Prof. Dr. Mustafa Aydın	Kadir Has Üniversitesi Rektörü
Doç. Dr. Ersel Aydınli	Bilkent Üniversitesi Rektör Yardımcısı & Fulbright Genel Sekreteri
Yaşar Yakış	Büyükelçi, Dışişleri Eski Bakanı
Patrick Seale	Ortadoğu ve Suriye Uzmanı
Prof. Dr. Hüseyin Bağcı	ODTÜ, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Prof. Aftab Kamal Pasha	Hindistan Batı Asya Araştırmaları Merkezi Başkanı
İtir Bağdadi	İzmir Ekonomi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler ve Avrupa Birliği Bölümü
Prof. Dr. İdris Bal	TBMM 24. Dönem Milletvekili
Yrd. Doç. Dr. Ersan Başar	Karadeniz Teknik Üniversitesi, Deniz Ulaştırma İşletme Mühendisliği Bölüm Başkanı
Dr. Sami Al Taqi	Orient Research Center Başkanı
Kemal Beyatlı	Irak Türkmen Basın Konseyi Başkanı
Barbaros Binicioğlu	Ortadoğu Danışmanı

Safarov Sayfullo Sadullaevich	Tacikistan Cumhurbaşkanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkan Yardımcısı
Prof. Dr. Ali Birinci	Polis Akademisi
Doç. Dr. Mustafa Budak	Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdür Yardımcısı
Doç. Dr. Hasan Canpolat	Milli Savunma Bakanlığı Danışmanı
E. Hava Orgeral Ergin Celasin	23. Hava Kuvvetleri Komutanı
Volkan Çakır	ORSAM Danışmanı, Afrika
Doç. Dr. Mitat Çelikpala	Kadir Has Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Çetiner Çetin	Gazeteci (Orta Doğu)
Prof. Dr. Gökhan Çetinsaya	YÖK Başkanı
Doç. Dr. Didem Daniş	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Galatasaray Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü
Prof. Dr. Volkan Ediger	İzmir Ekonomi Üniversitesi, Ekonomi Bölümü
Prof. Dr. Cezmi Eraslan	Başbakanlık Atatürk Araştırma Merkezi Başkanı
Prof. Dr. Çağrı Erhan	Ankara Üniversitesi, Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü
Yrd. Doç. Dr. Serhat Erkmen	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Ahi Evran Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Dr. Amer Hasan Fayyadh	Bağdat Üniversitesi, Siyaset Bilimi Fakültesi Dekanı
Dr. Farhan Ahmad Nizami	Oxford Üniversitesi İslami Çalışmalar Merkezi Yöneticisi
Av. Aslihan Erbaş Açikel	ORSAM Danışmanı, Enerji - Deniz Hukuku
Cevat Gök Irak	El Fırat TV Türkiye Müdürü
Mete Göknel BOTAŞ	Eski Genel Müdürü
Osman Göksel	BTC ve NABUCCO Koordinatörü
Timur Göksel	Beyrut Amerikan Üniversitesi Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Muhamad Al Hamdani	Irak'ın Ankara Büyükelçiliği Kültür Müsteşarı
Numan Hazar	Emekli Büyükelçi
Habib Hüzmüzlü	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu
Doç. Dr. Pınar İpek	Bilkent Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Dr. Tuğrul İsmail	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Prof. Dr. Alexandr Koleşnikov	Rusya Federasyonu, Diplomat
Doç. Dr. İlyas Kemaloğlu (Kamalov)	ORSAM Danışmanı, Avrasya
Doç. Dr. Hasan Ali Karasar	ORSAM Danışmanı, The Black Sea International Koordinatörü Bilkent Üniversitesi
Doç. Dr. Şenol Kantarcı	Kırıkkale Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Selçuk Karaçay	Vodofone Genel Müdür Yardımcısı
Doç. Dr. Nilüfer Karacasulu	Dokuz Eylül Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Prof. Dr. M. Lütfullah Karaman	Fatih Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Doç. Dr. Şaban Kardaş	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Doç. Dr. Elif Hatun Kılıçbeyli	Çukurova Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Prof. Dr. Aleksandr Knyazev	Rus-Slav Üniversitesi (Bişkek)
Prof. Dr. Erol Kurubaş	Kırıkkale Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Prof. Dr. Talip Küçükcan	Marmara Üniversitesi, Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü Müdürü
Arslan Kaya	KPMG, Yeminli Mali Müşavir
Dr. Hicran Kazancı	Irak Türkmen Cephesi Türkiye Temsilcisi
İzzettin Kerküklü	Kerkük Vakfı Başkanı
Prof. Dr. Mustafa Kibaroğlu	Okan Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Dr. Max Georg Meier	Hanns Seidel Vakfı Proje Müdürü (Bişkek)
Prof. Dr. Mosa Aziz	Al Mosawa Bağdat Üniversitesi Rektörü
Prof. Dr. Mahir Nakip	Erciyes Üniversitesi İİBF Öğretim Üyesi
Doç. Dr. Tank Oğuzlu	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Uluslararası Antalya Üniversitesi
Prof. Dr. Çınar Özen	Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü
Murat Özçelik	Büyükelçi
Muhammed Nurettin	Beyrut Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanı
Doç. Dr. Harun Öztürkler	ORSAM Ortadoğu Ekonomileri Danışmanı, Afyon Kocatepe Üniversitesi
Dr. Bahadır Pehlivan Türk	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Prof. Dr. Victor Panin	Pyatigorsk Üniversitesi (Pyatigorsk, Rusya Federasyonu)
Doç. Dr. Fırat Purtaş	Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, TÜRKSOY Genel Sekreter Yardımcısı
Prof. Dr. Suphi Saatçi	Kerkük Vakfı Genel Sekreteri
Doç. Dr. Yaşar Sarı	ORSAM Danışmanı, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniv. Öğretim Üyesi
Ersan Sarıkaya	Türkmeneli TV (Kerkük, Irak)
Yrd. Doç. Dr. Bayram Sinkaya	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü
Doç. Dr. İbrahim Sirkeci	Regent's College (Londra, Birleşik Krallık)
Dr. Aleksandr Sotnichenko	St. Petersburg Üniversitesi (Rusya Federasyonu)
Zaher Sultan	Lübnan Türk Cemiyeti Başkanı
Dr. Irina Svistunova	Rusya Strateji Araştırmaları Merkezi, Türkiye-Ortadoğu Araştırmaları Masası Uzmanı
Doç. Dr. Mehmet Şahin	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Gazi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Prof. Dr. Türel Yılmaz Şahin	Gazi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Mehmet Şüküroğlu	Enerji Uzmanı
Doç. Dr. Oktay Tannısever	ODTÜ, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Prof. Dr. Erol Taymaz	ODTÜ, Kuzey Kıbrıs Kampüsü Rektör Yardımcısı
Prof. Dr. Sabri Tekir	İzmir Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dekanı
Dr. Gönül Tol	Middle East Institute Türkiye Çalışmaları Direktörü
Doç. Dr. Özlem Tür	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, ODTÜ, Uluslararası İlişkiler Bölümü
M. Ragıp Vural	2023 Dergisi Yayın Koordinatörü
Dr. Ermanno Visintainer	Vox Populi Direktörü (Roma, İtalya)
Dr. Umut Uzer	İstanbul Teknik Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri
Prof. Dr. Vatanyar Yagya	St. Petersburg Şehir Parlamentosu Milletvekili, St. Petersburg Üniversitesi (Rusya Federasyonu)
Dr. Süreyya Yiğit	ORSAM Avrasya Danışmanı

ORTADOĞU ETÜTLERİ YAYIN KURULU

Meliha Benli Altunışık	ODTÜ
Bülent Aras	Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanı
Tayyar Arı	Uludağ Üniversitesi
İlker Aytürk	Bilkent Üniversitesi
Recep Boztemur	ODTÜ
Katerina Dalacoura	Londra Ekonomi Üniversitesi (Birleşik Krallık)
F. Gregory Gause	Vermont Üniversitesi (ABD)
Fawaz Gerges	Londra Ekonomi Üniversitesi (Birleşik Krallık)
Ahmet K. Han	Kadir Has Üniversitesi
Raymond Hinnebusch	St. Andrews Üniversitesi (Birleşik Krallık)
Rosemary Hollis	City Üniversitesi (Birleşik Krallık)
Bahgat Korany	Durham Üniversitesi (Birleşik Krallık)
Peter Mandaville	George Mason Üniversitesi (ABD)
Emma Murphy	Durham Üniversitesi (Birleşik Krallık)

ORTADOĞU ANALİZ YAYIN KURULU

Prof. Dr. Meliha Benli Altunışık	ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
Hasan Kanbolat	ORSAM Başkanı
Doç. Dr. Hasan Ali Karasar	Bilkent Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Yrd. Doç. Dr. Serhat Erkmen	ORSAM Danışmanı, Ahi Evran Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı

THE BLACK SEA INTERNATIONAL

ORTADOĞU STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

MithatpaŐa Caddesi 46/4 Kızılay/Ankara
Tel: 0(312) 430 26 09 Fax: 0 (312) 430 39 48
www.orsam.org.tr, orsam@orsam.org.tr
www.blacksea.org.tr, blacksea@blacksea.org.tr

Доклад ОРСАМ: 135
ЧЕРНОМОРСКИЙ МЕЖДУНАРОДНЫЙ
Доклад: 27, ноябрь 2012

ОСОБЕННОСТИ ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ ТУРЦИИ В ОТНОШЕНИИ ПОСТСОВЕТСКИХ СТРАН

TÜRKİYE'NİN ESKİ SOVYET CUMHURİYETLERİYLE
MÜNASEBETLERİNİN ÖZELLİKLERİ

THE PECULIARITIES OF TURKEY'S FOREIGN POLICY
TOWARDS THE POST-SOVIET STATES

ORTADOĞU STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
CENTER FOR MIDDLE EASTERN STRATEGIC STUDIES

THE BLACK SEA INTERNATIONAL CENTER FOR RESEARCH AND DIALOGUE

ОСОБЕННОСТИ ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ ТУРЦИИ В ОТНОШЕНИИ ПОСТСОВЕТСКИХ СТРАН

TÜRKİYE'NİN ESKİ SOVYET CUMHURİYETLERİYLE MÜNASEBETLERİNİN ÖZELLİKLERİ

THE PECULIARITIES OF TURKEY'S FOREIGN POLICY TOWARDS THE POST-SOVIET STATES

**Доклад ОРСАМ: 135
ЧЕРНОМОРСКИЙ МЕЖДУНАРОДНЫЙ Доклад: 27**

ноябрь 2012

ISBN: 978-605-4615-29-2

**ЦЕНТР СТРАТЕГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ БЛИЖНЕГО ВОСТОКА
ЧЕРНОМОРСКИЙ МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЦЕНТР ИССЛЕДОВАНИЙ И ДИАЛОГА**

ТУРАРБЕКОВА Роза Маратовна

Родилась в г. Алматы (Казахстан). Окончила Казахский Государственный Университет имени Аль-Фараби (1992), аспирантуру в КазГУ (1995). В 1997 - 1998 годах – заместитель декана факультета международных отношений Университета «Кайнар» (Казахстан). С 2000 года – доцент кафедры международных отношений Белгосуниверситета. Кандидат исторических наук (1997), доцент. Автор более 30 научных публикаций и 85 публицистических материалов. Сфера научных интересов: международные отношения, проблемы региональной безопасности в Азии, внешняя политика государств Среднего Востока и Центральной Азии.

Содержание

От Издателя	4
Введение	5
Курс на «обнуление проблем»	6
Турецко-российские отношения.....	6
Турецко-украинские отношения.....	7
Турецко-белорусские отношения	8
Турция и Южный Кавказ	8
Турция и Средняя Азия.....	9
Заключение.....	10
Использованная Литература.....	11

ОТ ИЗДАТЕЛЯ

После распада СССР одной из первых стран, которая признала независимость бывших советских республик стала Турция. Анкара сразу же начала развивать отношения не только с тюркскими странами бывшего СССР, но и с такими государствами как Россия, Украина, Грузия и Беларусь. Географическая близость Турции к региону ускорила развитие тесного сотрудничества со странами СНГ в таких сферах как торговля, экономика, энергетика, туризм. Кроме того с тюркскими странами Турция развивает сотрудничество и в культурной сфере.

В данной статье рассматриваются основные направления политики Турции со странами постсоветского пространства. Представлен сравнительный анализ отношений Турции как с отдельными государствами СНГ, в частности, с Россией, так и с регионами в целом – например, с государствами Южного Кавказа и Центральной Азией. Автор статьи,

доцент кафедры международных отношений Белгосуниверситета Турарбекова Роза Маратовна. Авторами предыдущих двух докладов, изданных ORSAM The Black Sea International также являются белорусские ученые. Эти издания являются результатом сотрудничества ОРСАМа с научными учреждениями Беларуси.

Все три доклада издали на трех языках – турецком, русском, английском. ОРСАМ благодарит Посольство Республики Беларусь в Турецкой Республике за оказанное содействие и выражает надежду, что материал вызовет интерес у широкого круга читателей в Турции.

*д. п. н., доцент Хасан Али Карасар
координатор Черноморского международного
центра исследований и диалога*

*Хасан Канболат
Директор ОРСАМ*

ОСОБЕННОСТИ ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ ТУРЦИИ В ОТНОШЕНИИ ПОСТСОВЕТСКИХ СТРАН

Введение

В статье рассматриваются основные направления политики Турции со странами постсоветского пространства. Представлен сравнительный анализ отношений Турции как с отдельными государствами СНГ, в частности, с Россией, так и с регионами в целом – например, с государствами Южного Кавказа и Центральной Азией. Рассмотрены также геополитические аспекты взаимоотношений Турции с Россией, Турции с Украиной, Турции и стран Южного Кавказа, политика Анкары в контексте изменений внешнеполитической доктрины, которая подразумевает усиление Турции как регионального центра силы.

Кардинальные изменения в системе международных отношений после распада СССР и биполярного мирового порядка в целом заставили все государства, которые были вовлечены в холодную войну, переоценить свои позиции. Перед странами-членами НАТО открылись новые перспективы для продвижения на «социалистическом» Востоке, но при этом возник ряд вопросов относительно верного союзника на мусульманском Востоке – Турции.

В некотором смысле для Запада, в частности, для США, острая необходимость в стратегическом союзе с этим государством, отпадала. Ведь именно пограничное положение с Советским Союзом придавало особый вес Анкаре. Однако оставались такие проблемы как положение в Персид-

ском заливе и ближневосточное урегулирование. Но, в начале 1990-х годов казалось, что не существует таких международных проблем, которые не были по плечу США. Ажиотаж вокруг энергоресурсов Каспия изменил региональную повестку международных отношений. Вскоре стало понятно, что международная роль Турции возрастает, и это сопряжено с тем же постсоветским пространством.

Позиции Турции всегда описывались как «пограничные», как правило, проводились аналогии с мостом между Западом и Востоком. В публикациях начала 1990-х годов много говорилось о возможностях Турецкой Республики на постсоветском пространстве, особенно в его тюркоязычной части (Центральная Азия, Азербайджан). Было высказано немало надежд и опасений – в зависимости от того, кого именно представляли наблюдатели и аналитики. Сегодня, спустя 20 лет после распада Советского Союза и образования СНГ, можно подвести некоторые итоги развития взаимоотношений Турции с постсоветскими государствами.

При обзоре различных материалов по внешней политике и внешнеэкономической деятельности Турции в СНГ за период с 1991 по 2011 год можно выделить три сферы, которые получили наибольшее развитие и резонанс: торговля, энергетика и сотрудничество в рамках тюркского языкового пространства.

Распад СССР и коллапс советской экономики открыли двери для освоения гигантского рынка бывших советских республик. Турция, как и многие приграничные страны, видела в этом прекрасную возможность достижения своих торговых интересов. Но развитие торговли стало не единственным направлением в продвижении Турции на пространстве СНГ.

Курс на «обнуление проблем»

В 1990-е годы Анкара всерьез рассматривала себя в качестве регионального лидера для Южного Кавказа и Центральной Азии. Очевидно, что такие амбиции вступали в противоречие с интересами России, которая болезненно переживала снижение своего фактического международного статуса.

В начале 2000-х годов усиление прагматизма как во внешней политике Турции, так и во внешней политике России было связано с прямым «вхождением» США на Средний Восток и в Центральную Азию. Усиление недовольства прямым вмешательством Вашингтона в международные отношения на Среднем Востоке и Центральной Азии стало благоприятным фоном для усиления региональных центров, таких как Турция, Россия, Индия, Бразилия и, конечно, Китай.

Переосмысление Турцией своей внешней политики было оформлено в новой доктрине и изложено министром иностранных дел Ахметом Давутоглу. По его мнению, идейный фундамент международной политики Турции базируется на шести принципах и имеет три особенности. В частности, полагает министр, во внешней политике необходимо определение баланса между свободой и безопасностью, укрепление регионального сотрудничества на основе «обнуления проблем» с соседними странами, проведение эффективной дипломатии с соседями на основе усиления

экономической взаимозависимости. С основными игроками мировой арены следует действовать на основе взаимного дополнения, эффективно использовать международные форумы и новые инициативы для решения проблем. Все это в целом должно создавать «новый образ» Турции.

За этими общими идеями стоит серьезная заявка на региональное лидерство, которое должно превратить Турцию из «вечного кандидата» в ЕС в центр региональной политики.

Турецко-российские Отношения

Самым важным региональным партнером и соперником Турции продолжает оставаться Россия. Характеризуя турецко-российские отношения, А. Давутоглу писал: «С Россией нас связывают соседские отношения, не омраченные никакими проблемами. ...Мы считаем Россию бесценным партнером, важной мировой державой и ключевым партнером с точки зрения регионального взаимодействия».²

Одним из самых важных событий двусторонних отношений стал государственный визит в Российскую Федерацию Президента Турецкой Республики А. Гюля в феврале 2009 года. Во время визита была подписана Совместная декларация между главами государств и учрежден Высший совет сотрудничества. Такой уровень политического взаимодействия не является случайным. Для Турции Российская Федерация остается самым крупным торговым партнером среди стран СНГ (2-е место среди внешних торговых партнеров). Это стало результатом очень интенсивного торгового и экономического сотрудничества. Но здесь интересны не только количественные, но и качественные характеристики. Общий объем товарооборота по итогам 2008 года составил по данным таможенных служб России 32,5 млрд долларов. Экспорт России в Турцию составил 18,3 млрд

долларов, из них 70 % – продажа энергоносителей, импорт из Турции в Российскую Федерацию – 14 млрд долларов (оборудование, транспорт, текстиль, продовольственные товары). Отрицательное сальдо компенсируется торговлей челноков – примерно 3 млрд долларов и туристами из РФ – 2 млрд долларов.³ Значительное снижение товарооборота, отмеченное экспертами в 2009 г. стало компенсироваться в 2010 г. В частности, по данным российской таможи товарооборот с Турцией составил 25,3 млрд. долл. Несмотря на последствия мирового финансового и экономического кризиса стороны планируют довести общий товарооборот до 100 млрд. долларов к 2015 году.

Тем не менее, у Турции с Россией есть ряд вопросов, по которым существуют расхождения. Несмотря на энергетическое сотрудничество, российские эксперты продолжают рассматривать Турцию скорее как конкурента, чем партнера. В частности, распространенным мнением является точка зрения о роли Турции в организации экспорта минеральных ресурсов Центральной Азии «в обход» России. И действительно, многие проекты как реализованные, так и планируемые, нацелены на превращение Турции в крупное транзитное государство. Сегодня отмечается также растущая взаимозависимость энергетического и торгового характера России и Турции. Для Российской Федерации Турция третий потребитель газа после Германии и Италии, а Россия обеспечивает 65–70 % газовых потребностей южного партнера. Такая тесная увязка экономик Турции и России может показаться драматичной, но именно она будет причиной поиска взаимоприемлемых решений, несмотря на опасения, высказываемые обеими сторонами.

Существуют спорные моменты и в сфере региональной политики. Традиционно братские отношения с Азербайджаном и сложные отношения с Арменией являются

контрастом позиции России, которая будучи стратегическим союзником Армении, поддерживает хорошие отношения с Азербайджаном. Спорные грузино-российские отношения в свою очередь контрастируют с добрососедскими турецко-грузинскими. Таким образом, можно заключить, что для турецко-российских отношений характерны как партнерские, так и конкурентные черты.

Турецко-украинские Отношения

Вторым партнером в СНГ по экономической значимости для Анкары является Украина. Не менее значима и Турция для Украины. Общий товарооборот за 2008 год составил порядка около 7 млрд долларов. Отношения Киева и Анкары отличаются большим балансом в торговле. Украина имеет преимущество в торговле размером в 2 млрд долларов, но обмен идет за счет готовой продукции.⁴ По официальным турецким данным торговля снизилась до 4 млрд. долл. в 2009 г., а в 2010 было заметное повышение до 5 млрд. долл.⁵

Энергетика присутствует, но не доминирует. Речь идет о возможностях транспортировки нефти и газа из Каспийского региона в обход России. Здесь существует ряд проектов, часть которых реализована, но пока о серьезном перевесе энергетическому превосходству России в Европе говорить не приходится. Тем не менее, вопрос о транзите энергоресурсов через Украину беспокоит Москву.

Союз Турции и Украины иногда представляется в российских политических кругах как угрожающий фактор. Тем более что часть украинской политической элиты все-таки рассматривает вопрос о вступлении в НАТО. Однако некоторые российские аналитики, считают, что Турция и Украина со временем станут конкурировать на европейском рынке по продовольствию. Необходимо отметить, что длительно обсуждаемое соглашение о свободной тор-

говле было подписано в декабре 2011 года, кроме того, подписано соглашение об аннулировании визового режима. Важнейшим документом продолжает оставаться Декларация о стратегическом сотрудничестве. По официальному мнению сторон, турецко-украинский товарооборот к 2015 году будет доведен до 20 млрд. долларов.

В отличие от турецко-российских отношений сотрудничество Киева и Анкары кажется безоблачным как в политическом, так и в экономическом плане.

Турецко-белорусские Отношения

Более скромно выглядят успехи белорусско-турецких торговых отношений. По мнению белорусских экспертов, Турция входит в число значимых торгово-экономических партнеров Беларуси. По объему товарооборота она занимает 15-е место в общем списке стран, с которыми белорусское государство осуществляет внешнеторговые операции, и 11-е место среди стран, которые не входят в СНГ.

В прошлом году доля Турции в общем объеме внешней торговли Беларуси составила 3,7 %. Согласно статистическим данным, предоставленным посольством Турецкой Республики, в 2008 году двусторонний товарооборот превысил 266 млн долларов. Белорусская статистика приводит еще более значительную цифру – свыше 320 млн долларов.⁶ К сожалению, последствия финансового и экономического кризиса серьезным образом сказались на торговых связях двух государств. Спад торговли на 20 % в 2009 году и продолжение снижения в 2010 году ставит вопрос о дополнительных усилиях по укреплению и развитию двусторонних экономических отношениях. Товарооборот Беларуси и Турции в 2011 г. составил превысил докризисные показатели и составил 500 млн. долл. Хорошим примером может служить турецкая инвестиционная активность в Белару-

си и это только подтверждает, что интерес турецких политиков и предпринимателей к Беларуси сохраняется.

Турция и Южный Кавказ

Представляет собой особую зону турецких интересов. Сообщения мировых СМИ в октябре 2009 года об установлении дипломатических отношений между Турцией и Арменией прозвучали весьма оптимистично.⁷ Давние и современные проблемы двусторонних отношений часто обсуждались как прессой, так и экспертным сообществом. Здесь же хотелось бы отметить, что открытие армяно-турецких границ будет способствовать региональной торговле и реализации инфраструктурных объектов, среди которых возможны и энергетические. В 2008 году турецкий импорт занимал 4-е место среди внешних торговых партнеров в Армении и составлял 6,1 % от всего экспорта. В результате сокращения региональной торговли место Турции в армянском экспорте сместилась на 7-е место (4,8% в импорте) за 2011 г.

Несмотря на оптимизм, связанный с подписанием в Цюрихе двух протоколов между Арменией и Турцией, при посредничестве США процесс примирения не был продолжен. У Конституционного суда Армении возникли вопросы по этим документам и сегодня мы снова наблюдаем «откат» турецкой политики на прежние позиции. Критика в адрес правительства внутри страны и симпатии населения на стороне Азербайджана стали серьезными внутренними препятствиями для продолжения линии на «обнуление проблем» с Арменией.

«Особые» отношения Баку и Анкары носят во многом политический характер. Турция поддерживает Азербайджан в вопросе территориальной целостности, в свою очередь Азербайджан поддерживает Турцию в некоторых спорных междуна-

родных вопросах (геноцид армян, кипрский вопрос). После неудачной попытки нормализации отношений с Арменией и серьезной критики со стороны Азербайджана Турция столкнулась с необходимостью восстановления атмосферы доверия между «братскими» народами. В 2010 году был подписан Договор о стратегическом партнерстве и взаимопомощи, который фактически гарантировал турецкую военно-политическую поддержку в случае угрозы независимости Азербайджана. Некоторые аналитики⁸ склонны считать это результатом российско-грузинского конфликта 2008 года, но совершенно очевидно, что именно цюрихские протоколы октября 2009 года стали причиной настойчивости Баку в оформлении военно-политического союза.

Анкара также является важным торговым партнером для Баку. В частности, импорт из Турции составлял в 2008 г. 11,3 % – это 2-е место после Российской Федерации (18,8 %). За 2011 г. товарооборот Турции и Азербайджана достиг 3,5 млрд. долл. Энергетическое сотрудничество двух стран реализуется посредством многонационального проекта транзита нефти по линии Баку–Тбилиси–Джейхан. Кроме того, Азербайджан входит в зону тюркского языкового пространства. Данный фактор играл значительную роль в начале установления дипломатических отношений. Эпоха «романтизма» сменилась более прагматичным временем, но не стоит недооценивать тот факт, что тюркские государства пытаются консолидироваться. Учитывая все усиливающиеся процессы регионализации главы тюркских государств стали больше проявлять инициативы по региональному сотрудничеству. Важнейшим партнером Турции на Южном Кавказе является Грузия. Для Тбилиси как в экспортных (16,9 %), так и в импортных (14,9 %) операциях Анкара на 1-м месте по данным на 2008 г. и даже в условиях спада торговли лидерство сохранилось, в част-

ности, экспорт в Турцию составил 14%, а импорт 15% (данные за 2010 г.).⁹ Львиная доля приходится на транзит.

В целом, Южный Кавказ рассматривается как регион непосредственных интересов Турции, требующий постоянного внимания.

Турция и Средняя Азия

Как регион, в котором Турция могла добиться серьезных успехов, Центральная Азия рассматривается еще с начала 1990-х годов. Анкара первой из мусульманских стран признала независимость бывших советских республик и рассчитывала на такие же «особые отношения», как и в случае с Азербайджаном. Для этого было немало оснований. Общность языка и культуры, светский характер режимов, необходимость ориентира для строительства экономики и государства. Турецкая модель казалась вполне приемлемой. Но самым лучшим козырем для Центральной Азии и Казахстана стало то, что Турция стратегический партнер США и член НАТО. Анкара могла выполнять функции посредника в отношениях Запада и Новой Центральной Азии.

И все же некоторые из этих ожиданий оказались преувеличенными. Это отмечается экспертами, как в Центральной Азии, так и в России. Финансовая и в целом экономическая помощь требовалась в таких значительных размерах, что Турция не могла ее предложить. Несмотря на то, что участие турецкого капитала в подъеме малого и среднего бизнеса было существенным, крупные индустриальные объекты, которые играли ведущую роль в экономике стран Центральной Азии, фактически были заморожены. Сразу привлекли интерес западных кампаний каспийские минеральные ресурсы, но роль посредника тоже не совсем удавалась.

Стоит отметить и успехи, которых удалось добиться Турции. При содействии

Анкары произошло включение турецких республик в состав региональных экономических и политических объединений: ОБСЕ, Организацию экономического сотрудничества, Черноморское экономическое сотрудничество, Организацию исламская конференция. Турция сыграла важную роль в присоединении республик Центральной Азии к программе НАТО «Партнерство ради мира». Анкара также способствовала проникновению в эти государства международных финансовых организаций (МВФ, Всемирный банк, Азиатский банк развития). На международном экономическом форуме в Давосе стало традицией проводить встречи лидеров Турции и центральноазиатских государств.

В структуре МИД Турции в 1992 году было создано Агентство турецкого сотрудничества и развития (ТИКА), которое занимается вопросами экономического, культурного и технического сотрудничества, и Центр культуры и искусств. Турция, констатируют эксперты, постепенно отказалась от создания собственной зоны влияния на территории проживания турецких народов, ограничившись, в основном, образовательными программами в рамках деятельности ТИКА, что позволяет говорить о создании гуманитарной сферы влияния Анкары.

За последние два года наиболее интенсивно развивались отношения между Турцией и Туркменистаном. В частности, в 2011 году торговый оборот вырос до 3,6 млрд долларов, в основном речь идет об энергетическом сотрудничестве. Кроме того, в Туркменистане действует 600 турецких фирм, 1300 совместных проектов общей стоимостью 16 млрд. долларов.¹⁰

Если говорить о торговом сотрудничестве в Центральной Азии в целом, то важным

партнером продолжает оставаться Казахстан – экспорт в Турцию за 2008 г. составил 4,1 % (8-е место). В целом товарооборот Турции и Казахстана составил 3,3 млрд. долл. за 2011 г. Для Таджикистана (единственной не тюркоязычной республики) Турция имеет важное значение в торговле, так как турецкий экспорт в этой стране составляет 26,5 % (2-е место).

Взаимоотношения Турции с государствами Центральной Азии носят партнерский характер, развиваются поступательно и имеют большой потенциал. Особенно велика роль Турции в торговле и культурном сотрудничестве. Возросшая значимость Центральной Азии в глобальной политике, оттеснила Турцию на второй план, но Анкара активно и упорно продвигает свои интересы.

Заключение

Турецкая политика в СНГ отличается высоким уровнем развития торговых отношений, тесным сотрудничеством в сфере энергетики. Проблемные аспекты носят конкурентный, но не конфликтный характер. Даже пример попытки нормализации отношений с Арменией свидетельствует об этом. Наибольшим потенциалом в среднесрочной перспективе обладают турецко-украинские, турецко-туркменские отношения. Турецко-российские отношения в целом будут носить добрососедский характер, но стратегическое партнерство возможно только в случае установления полного взаимопонимания на Южном Кавказе.

Турецко-белорусские отношения нуждаются в активизации, так как очевиден взаимный интерес, но результаты пока весьма скромные.

Использованная Литература

1. Давутоглу, А. Внешняя политика Турции и Россия // Россия в глобальной политике [Электронный ресурс] . – 2010. – Режим доступа: http://www.globalaffairs.ru/number/n_14562. – Дата доступа: 13.03.2012
2. Щербинина, Э.П. Энергетические интересы России и Турции в новом мировом измерении. Режим доступа: <http://www.proatom.ru/modules.php?name=News&file=article&sid=1611>. – Дата доступа 10.10. 2010.
3. Россия – Турция: итоги 2011 года в сфере экономики. Режим доступа: <http://vestikavkaza.ru/articles/ekonomika/invest/48927.html>. -- Дата доступа: 6.04.2012
4. Украина и Турция создадут зону свободной торговли. Режим доступа: <http://www.trans-port.com.ua/index.php?newsid=1814>. – Дата доступа 2.06. 2009.
5. Украина и Турция начинают процесс по отмене визового режима. Режим доступа: <http://www.rosbalt.ru/ukraine/2011/01/25/812265.html>. -- Дата доступа: 6.04.2012
6. Мурадян, И. Украина в турецкой геополитике. Режим доступа: <http://fondsk.ru/article.php?id=1849>. – Дата доступа: 10.10. 2010
7. Тихомиров А. «Восточное партнерство» расширит сотрудничество Беларуси и Турции. Режим доступа: <http://naviny.by/rubrics/politics/2009/10/26>. – Дата доступа 10.10.2010.
8. Товарооборот Беларуси и Турции достиг в 2011 году почти \$500 млн. Режим доступа: http://www.belta.by/ru/all_news/economics/Tovarooborot-Belarusi-i-Turtsii-dostig-v-2011-godu-pochti-500-mln_i_590612.html. -- Дата доступа: 9.04.2012.
9. Экономика Армении. Режим доступа: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/am.html>. -- Дата доступа: 7.04.2012.
10. Мусабеков Р. На стыке полей притяжения // Россия в глобальной политике. [Электронный ресурс]. – 2010. – Режим доступа: <http://www.globalaffairs.ru/number/Na-styke-polei-prityazheniya-15230>. – Дата доступа: 13.03.2010.
11. За 2011 г. товарооборот между Азербайджаном и Турции возрос до 3,5 млрд. долл. Режим доступа: <http://ru.salamnews.org/ru/news/read/125273/za-2011-god-tovarooborot-mejdu-azerbaydanom-i-turciey-vozros-do-35-mlrd--posol/>. – Дата доступа: 6.04.2012.
12. Экономика Грузии. Режим доступа: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gg.html>. Дата доступа: 7.04.2012.
13. Товарооборот Туркменистана и Турции в 2011 г. составил 3,65 млрд. долл. Режим доступа: <http://www.turkmenistan.ru/ru/articles/37088.html>. -- Дата доступа: 6.04.2012.
14. Товарооборот Казахстана и Турции в 2011 г. вырос до 3,3 млрд. долл. Режим доступа: http://www.forbes.kz/news/2012/03/15/newsid_1475/. – Дата доступа: 6.04.2012.

ПРИМЕЧАНИЯ

- 1 Давутоглу, А. Внешняя политика Турции и Россия // Россия в глобальной политике [Электронный ресурс]. – 2010. – Режим доступа: http://www.globalaffairs.ru/number/n_14562. – Дата доступа: 13.03.2012
- 2 Щербинина, Э.П. Энергетические интересы России и Турции в новом мировом измерении. Режим доступа: <http://www.proatom.ru/modules.php?name=News&file=article&sid=1611>. – Дата доступа 10.10. 2010.
- 3 Россия – Турция: итоги 2011 года в сфере экономики. Режим доступа: <http://vestikavkaza.ru/articles/ekonomika/invest/48927.html>. -- Дата доступа: 6.04.2012
- 4 Украина и Турция создадут зону свободной торговли. Режим доступа: <http://www.transport.com.ua/index.php?newsid=1814>. – Дата доступа 2.06. 2009.
- 5 Украина и Турция начинают процесс по отмене визового режима. Режим доступа: <http://www.rosbalt.ru/ukraine/2011/01/25/812265.html>. -- Дата доступа: 6.04.2012
- 6 Мурадян, И. Украина в турецкой геополитике. Режим доступа: <http://fondsk.ru/article.php?id=1849>. – Дата доступа: 10.10. 2010
- 7 Тихомиров А. «Восточное партнерство» расширит сотрудничество Беларуси и Турции. Режим доступа: <http://naviny.by/rubrics/politics/2009/10/26>. – Дата доступа 10.10.2010.
- 8 Товарооборот Беларуси и Турции достиг в 2011 году почти \$500 млн. Режим доступа: http://www.belta.by/ru/all_news/economics/Tovarooborot-Belarusi-i-Turtsii-dostig-v-2011-godurochti-500-mln_i_590612.html. -- Дата доступа: 9.04.2012.
- 9 Мурадян, И. Украина в турецкой геополитике. Режим доступа: <http://fondsk.ru/article.php?id=1849>. – Дата доступа: 10.10. 2010.
- 10 Экономика Армении. Режим доступа: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/am.html>. -- Дата доступа: 7.04.2012.
- 11 Мусабеков Р. На стыке полей притяжения // Россия в глобальной политике. [Электронный ресурс]. – 2010. – Режим доступа: <http://www.globalaffairs.ru/number/Na-styke-polei-prityazheniya-15230>. – Дата доступа: 13.03.2010.
- 12 За 2011 г. товарооборот между Азербайджаном и Турцией возрос до 3,5 млрд. долл. Режим доступа: <http://ru.salamnews.org/ru/news/read/125273/za-2011-god-tovarooborot-mejdu-azerbaydanom-i-turciey-vozros-do-35-mlrd--posol/>. – Дата доступа: 6.04.2012.
- 13 Экономика Грузии. Режим доступа: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gg.html>. Дата доступа: 7.04.2012.
- 14 Товарооборот Туркменистана и Турции в 2011 г. составил 3,65 млрд. долл. Режим доступа: <http://www.turkmenistan.ru/ru/articles/37088.html>. -- Дата доступа: 6.04.2012.
- 15 Товарооборот Казахстана и Турции в 2011 г. вырос до 3,3 млрд. долл. Режим доступа: http://www.forbes.kz/news/2012/03/15/newsid_1475/. – Дата доступа: 6.04.2012.

THE BLACK SEA INTERNATIONAL

ORTADOĞU STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

MithatpaŐa Caddesi 46/4 Kızılay/Ankara
Tel: 0(312) 430 26 09 Fax: 0 (312) 430 39 48
www.orsam.org.tr, orsam@orsam.org.tr
www.blacksea.org.tr, blacksea@blacksea.org.tr

THE PECULIARITIES OF TURKEY'S FOREIGN POLICY TOWARDS THE POST-SOVIET STATES

TÜRKİYE'NİN ESKİ SOVYET CUMHURİYETLERİYLE
MÜNASEBETLERİNİN ÖZELLİKLERİ

ОСОБЕННОСТИ ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ
ТУРЦИИ В ОТНОШЕНИИ ПОСТСОВЕТСКИХ СТРАН

CENTER FOR MIDDLE EASTERN STRATEGIC STUDIES
ORTADOĞU STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

THE BLACK SEA INTERNATIONAL CENTER FOR RESEARCH AND DIALOGUE

THE PECULIARITIES OF TURKEY'S FOREIGN POLICY TOWARDS THE POST-SOVIET STATES

TÜRKİYE'NİN ESKİ SOVYET CUMHURİYETLERİYLE MÜNASEBETLERİNİN ÖZELLİKLERİ

ОСОБЕННОСТИ ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ ТУРЦИИ В ОТНОШЕНИИ ПОСТСОВЕТСКИХ СТРАН

**ORSAM Report No: 135
The Black Sea International Report No: 27**

November 2012

ISBN: 978-605-4615-29-2

Ankara - TURKEY ORSAM © 2012

Content of this report is copyrighted to ORSAM. Except reasonable and partial quotation and exploitation under the Act No. 5846, Law on Intellectual and Artistic Works, via proper citation, may not be used or re-published without prior permission by ORSAM. Assessments expressed in this report reflect only the opinions of its authors and do not represent the institutional opinion of ORSAM.

STRATEGIC INFORMATION MANAGEMENT AND INDEPENDENT THOUGHT PRODUCTION

CENTER FOR MIDDLE EASTERN STRATEGIC STUDIES

History

In Turkey, the shortage of research on the Middle East grew more conspicuous than ever during the early 90's. Center for Middle Eastern Strategic Studies (ORSAM) was established in January 1, 2009 in order to provide relevant information to the general public and to the foreign policy community. The institute underwent an intensive structuring process, beginning to concentrate exclusively on Middle affairs.

Outlook on the Middle Eastern World

It is certain that the Middle East harbors a variety of interconnected problems. However, neither the Middle East nor its people ought to be stigmatized by images with negative connotations. Given the strength of their populations, Middle Eastern states possess the potential to activate their inner dynamics in order to begin peaceful mobilizations for development. Respect for people's willingness to live together, respect for the sovereign right of states and respect for basic human rights and individual freedoms are the prerequisites for assuring peace and tranquility, both domestically and internationally. In this context, Turkey must continue to make constructive contributions to the establishment of regional stability and prosperity in its vicinity.

ORSAM's Think-Tank Research

ORSAM, provides the general public and decision-making organizations with enlightening information about international politics in order to promote a healthier understanding of international policy issues and to help them to adopt appropriate positions. In order to present effective solutions, ORSAM supports high quality research by intellectuals and researchers that are competent in a variety of disciplines. ORSAM's strong publishing capacity transmits meticulous analyses of regional developments and trends to the interested parties. With its web site, its books, reports, and periodicals, ORSAM supports the development of Middle Eastern literature on a national and international scale. ORSAM supports the development of Middle Eastern literature on a national and international scale. ORSAM facilitates the sharing of knowledge and ideas with the Turkish and international communities by inviting statesmen, bureaucrats, academics, strategists, businessmen, journalists, and NGO representatives to Turkey.

Turarbekova Roza Maratovna

Born in Almaty (Kazakhstan). Graduated from the Al-Farabi Kazakh National University (KazNU) (1992), completed the postgraduate course in KazNU (1995). In 1997 – 1998 was a deputy dean at the international relations department at Kainar University (Kazakhstan). An associate professor at the department of international relations at Belarusian State University since 2000. Associate Professor, candidate of science (history, 1997). Author of more than 30 academic publications and 85 articles. Academic interests: International relations, problems of Asian regional security, foreign policy of Middle Eastern and Central Asian states.

PRESENTATION

No doubt that Turkey comes first among the countries recognizing the new republics established after the collapse of the USSR. Turkey developed cooperation not only with Turkic republics but also with states such as Russia, Ukraine, Georgia and Belarus. Its geographical closeness to the region made it easier for Turkey to find new markets and also Turkey became a tourism attraction center for tourists coming from the former Soviet countries. Thus, Turkey developed cooperation with former Soviet countries in trade, economy, energy, and tourism sectors in a quite short period of time. Its cultural relations with Turkic republics also develop quite rapidly.

In this report, Turkey's relations with former Soviet republics are dealt with. This report was prepared by Assoc. Prof. Dr. Turarbekova Roza Maratovna from the Faculty of International Relations at Belarusian State University. The last two reports ORSAM The Black Sea International published had also been written by Belarusian academicians. As mentioned in our previous publications, these three reports are the result of cooperation developed between ORSAM and the scientific institutions in Belarus.

We publish this report in three languages (Turkish, Russian, English) as previous reports in order to address larger crowds. We extend our thanks to the Embassy of Belarus in Turkey which provided full support in the process of publishing these reports, and hope that these reports will be read with great interest in Turkey.

Doç. Dr. Hasan Ali Karasar
Black Sea International Coordinator

Hasan Kanbolat
ORSAM Director

Contents

Presentation.....	4
Introduction.....	7
A Policy of “Zero Problems”	8
Turkey Russia Relations	8
Turkey Ukraine Relations	9
Turkey Belarus Relations	9
Turkey and South Caucasus.....	10
Turkey and Central Asia	11
Conclusion	12
References	13

By: *Turarbekova Roza Maratovna*

THE PECULIARITIES OF TURKEY'S FOREIGN POLICY TOWARDS THE POST-SOVIET STATES

Introduction

The article examines the main directions of Turkey's foreign policy in the Post-Soviet area. It presents the comparative analysis of Turkey's relations both with the CIS states separately (Russia in particular) and with the regions in general (the South Caucasus and Central Asia as an example). The article also examines the geopolitical aspects of Turkey's relations with Russia, the Ukraine and the South Caucasus, as well as Ankara's policy in the context of changes in its foreign-policy doctrine, which implicates the reinforcement of Turkey as a regional power centre.

Cardinal changes in the system of international relations after the collapse of the Soviet Union and the bipolar world order in general forced all the participants of the Cold War to reassess their positions. The member-states of NATO faced the new opportunities of advancement in the "socialistic" East. However, a number of questions connected with Turkey, the NATO's faithful ally in the Muslim East, arose at the same time.

In a sense the emergency of the strategic alliance between the West (the USA in particular) and this state was dismissed. It was the borderline with the USSR which had been giving Ankara its special influence. However, some questions remained, such as the Persian Gulf situation and the Middle East peace settlement. But at the beginning of the 1990s any international problem seemed to be up to the USA's might. The pother about the energy re-

sources of the Caspian Sea changed the whole regional agenda. Very soon it became obvious that the international role of Turkey started to strengthen, which was also connected with the Post-Soviet area.

The position of Turkey was always described as a "borderline". As a rule, analogies were drawn to a "bridge" between the West and the East. At the beginning of the 1990s a lot of articles covered the possibilities of Turkey's influence in the Post-Soviet area, especially in its Turkic-speaking parts (Central Asia and Azerbaijan). Hopes and fears were expressed depending on the positions represented by observers and analysts. Today, 20 years after the collapse of the USSR and the establishment of the CIS, we can sum up to a certain extent the development of relations between Turkey and Post-Soviet states.

While reviewing the materials on the foreign policy and the external economic activities of Turkey in the CIS from 1991 to 2011, we can mark out three spheres that have gained the biggest development and widest response: trade, energy and cooperation within the Turkic language area.

The disintegration of the Soviet Union and the collapse of Soviet economy contributed to getting into a large market of former Soviet republics. Turkey, as well as other borderline states, saw in it a great opportunity for achieving its own trade interests. However, the development of trade was not the only way of Turkey's advancement in the CIS area.

A Policy of “Zero Problems”

In the 1990s Ankara was seriously considering itself to be the regional leader for the South Caucasus and Central Asian states. It was evident that such aspirations highly contradicted the interests of Russia, which was greatly suffering from the decrease of its real international position.

At the beginning of the 2000s the strengthening of pragmatic lines both in Turkey and Russia's foreign policies was determined by the USA's straight “entering” the Middle East and Central Asia. The raise of discontent caused by Washington's straightforward interference into the international relations in the Middle East and Central Asia was favorable for reinforcement of a number of regional power centres, such as Turkey, Russia, India, Brazil and, undoubtedly, China.

The reconsideration of Turkey's foreign policy has been designed into a new doctrine stated by the Foreign Minister Ahmet Davutoğlu. In his opinion, the ideological foundation of Turkey's foreign policy is based on six principles and has three special features. In particular, the Minister believes that in the country's foreign policy it is necessary to estimate the balance between freedom and security, to strengthen regional cooperation on the basis of a policy of “zero problems” in its neighborhood, to conduct an effective diplomacy towards neighboring regions on the grounds of intensified economic interrelation. It is necessary to work with main world players on the basis of mutual complement, to use international forums and new international initiatives effectively in order to solve existing problems. All this is believed to help in creating a “new perception of Turkey”.

Such general ideas have a serious claim for regional leadership in their background. The claimed position is thought to transform Turkey from an “eternal candidate for the EU membership” into the real center of regional politics.

Turkey Russia Relations

Russia still remains Turkey's most important regional partner and rival. While describing Turkey-Russia relations, Ahmet Davutoğlu wrote, “Turkey has exemplary good neighborly relations with Russia, and there are currently no bilateral problems between our countries... Turkey views Russia as an invaluable partner, an important global power and a key player in terms of regional cooperation.”

One of the most important events in bilateral relations was the state visit of A. Gul, President of the Republic of Turkey, to the Russian Federation in February, 2009. During the visit the heads of two states signed a Joint Declaration and established the Supreme Council of Cooperation. Such a level of political interaction is not accidental. For Turkey, the Russian Federation is remaining to be the largest trade partner among the CIS states (the 2nd among its foreign-trade partners). This is the result of intensive bilateral trade and economic cooperation. However, our interest lies not only in quantitative but qualitative adjectives as well. According to the reports of Russian custom services, in 2008 total turnover made up to 22.5 bln USD. Russia's exports to Turkey were 18.3 bln USD, 70 % of which was the share of energy resources selling. Turkey's imports to Russian Federation were 14 bln USD (equipment, transport, textile, foodstuffs). Negative trade balance was compensated by shuttle trade (about 3 bln USD) and Russian tourists (2 bln USD). A considerable decrease in turnover, noted by experts in 2009, started to be compensated in 2010. In particular, according to Russian Custom Office, Russia's turnover with Turkey made up to 25.3 bln USD.¹ In spite of consequences of the world financial and economic crisis, both parts are planning to bring their general turnover up to 100 bln USD by 2015.

However, there are still a number of questions, on which Turkey and Russia disagree. Despite the cooperation in energy sphere, Russian ex-

perts continue to view Turkey more as a rival than a partner. In particular, it is a common opinion that Turkey organizes the export of Central Asian mineral resources bypassing Russia. Indeed, many completed and planned projects are aimed at turning Turkey into a large transit state. It is also noted that the energy and trade interrelation between Turkey and Russia is increasing at the moment. For the Russian Federation Turkey is the third natural gas consumer after Germany and Italy, Russia supplies to the southern partner up to 60 – 70 % of its gas needs. Such a close linkage between Russia and Turkey's economies may seem to be dramatic, but obviously it may become a reason for searching mutually acceptable decisions, despite the concerns of both parts.

There are also some disputable issues in the sphere of regional politics. Traditionally Turkey's fraternal relations with Azerbaijan and tense relations with Armenia are contrasting to Russia's relevant position. Russia is the strategic partner of Armenia and it maintains good relations with Azerbaijan as well. Disputable questions between Georgia and Russia in their turn are contrasting to good-neighborly ties between Turkey and Georgia. Thus we can conclude that the relations between Turkey and Russia are distinctive for both partnership and competitiveness.

Turkey Ukraine Relations

Turkey's second large economic partner in the CIS is the Ukraine. For the latter Turkey is a very important counterpart. In 2008 total turnover between the two states made up to about 7 bln USD. The relations between Kiev and Ankara are much more balanced in terms of trade. The Ukraine has the trade advantage of 2 bln USD, but all the exchange counts for finished goods.² According to Turkey's official reports, trade decreased to 4 bln USD in 2009, with a considerable increase to 5 bln USD in 2010.³

Energy sector also exists, but does not prevail. It is all about the possibilities of Caspian oil and gas transit bypassing Russia's territory. There is the number of related projects, some of which have already been implemented, but we still can not talk about a serious counterbalance to Russia's superiority in energy supply to Europe. Nevertheless, the problem of energy resources transit via the territory of Turkey definitely worries Moscow.

The alliance between Turkey and the Ukraine is sometimes seen in Russian political circles as a threatening factor. Apart from that, a part of the Ukrainian political elite seriously considers the question of joining NATO. However, some Russian analysts believe that in some time Turkey and the Ukraine will start to compete at European food market.⁴ It is important to note that the long discussed agreement on free trade was finally signed in December 2011, together with the agreement on visa abolition. The most important document here is still the Declaration of strategic partnership. Both parts believe officially that bilateral trade between Turkey and the Ukraine will amount up to 20 bln USD by 2015.

Unlike the relations between Turkey and Russia, the cooperation of Kiev and Ankara seems to be unclouded both in political and economic aspects.

Turkey Belarus Relations

The progress in trade between Belarus and Turkey looks far more modest. In Belarusian experts view, for Belarus Turkey is one of its important trade and economic partners. In terms of total trade turnover it ranks 15th on the general list of countries with which Belarus carries out foreign trade transactions, and 11th among the states which are not the members of the CIS.

Last year Turkey's share in total trading volume of Belarus was 3.7 %. According to the statistics provided by the Embassy of Turkey,

in 2008 bilateral trade turnover exceeded 266 mln USD. Belarusian statistics gives even more significant figures: more than 320 mln USD.⁵ Unfortunately, the consequences of financial and economic crisis have seriously affected trade links between the two countries. There was a 20 % trade decrease in 2009 and it continued to decline in 2010, which rose a question of putting additional efforts in order to strengthen and develop bilateral economic relations. In 2011 trade turnover between Belarus and Turkey exceeded the rates before the crisis, making up to 500 mln USD.⁶ Turkey's investment activities in Belarus is a good example of this tendency, which confirms that Turkish politicians are interested in Belarus.

Turkey and South Caucasus

The region is a special area of Turkey's interests. In October 2009 the world media announcements about establishing diplomatic relations by Turkey and Armenia sounded rather optimistic.⁷ Long-standing and present-day problems of bilateral relations were often discussed by the press and the expert society. Here we would like to note that the opening of borders between Armenia and Turkey will favor the development of regional trade and the implementation of infrastructure projects, probably including those related to energy sphere. In 2008 in terms of imports Turkey rated the 4th among Armenia's foreign trade partners, adding up to 6.1 % of Turkey's exports. Following the decrease of regional trade Turkey's rate in Armenia's exports moved down to the 7th (4.8 % of imports) in 2011.⁸

Despite the optimism caused by signing two protocols between Turkey and Armenia through the USA mediation in Zürich, the reconciliation process was not resumed. The Constitutional Court of Armenia raised some questions about these documents. As a result today we are observing the "rollback" of Turkey's foreign policy to its former positions. Criticism against the government inside the

country and Turkish sympathizing with Azerbaijan became serious inner obstacles for pursuing a policy of "zero problems" towards Armenia.

"Special" relations between Baku and Ankara are very much of political nature. Turkey supports Azerbaijan in the issue of its territorial integrity, Azerbaijan in its turn supports Turkey in some disputable international issues (the genocide against the Armenians, the Cyprus question). After an unsuccessful attempt to normalize relations with Armenia followed by serious criticism from Azerbaijan, Turkey faced the need to restore the atmosphere of trust with a "fraternal" nation. In 2010 the Agreement on strategic partnership and mutual aid was signed, in fact as a guarantee of Turkey's military and political aid in case of any threat to Azerbaijan's independence. Some analysts⁹ incline to regard this as a result of the conflict between Russia and Georgia in 2008. However, it is quite obvious that it was Zürich protocols signed in October of 2008 that became the reason for Baku's persistence in arranging its military and political alliance with Ankara.

For Baku Ankara is also an important trade partner. In particular, imports from Turkey made up to 11.3 % in 2008, which is the 2nd rate after the Russian Federation (18.8 %). In 2011 trade turnover between Turkey and Azerbaijan reached 3.5 bln USD.¹⁰ The energy cooperation between the two countries is being implemented through a multinational project of oil transit "Baku-Tbilisi-Ceyhan". Apart from this, Azerbaijan is a part of the Turkic language area. This factor played an important role at the beginning of establishing diplomatic relations. Later the age of "romanticism" was replaced by more pragmatic time, but we still should not underestimate the attempts of consolidation made by Turkic states. Taking into consideration boosting regionalization processes, heads of Turkic states began to show more initiative in regional cooperation. Turkey's most important partner in the South Caucasus is Georgia. For

Tbilisi Ankara rates the first both in export (16.9 %) and import (14.9 %) operations according to the datum of 2008. This leadership remained even under the conditions of economic decline: in 2010 Georgia's exports to Turkey added up to 14 %, imports - 15 %.¹¹ The lion's share of it goes to transit. All in all, the South Caucasus is seen as the region of Turkey's direct interests and requires its constant attention.

Turkey and Central Asia

Central Asia was seen as a region where Turkey could make serious progress from as far back as the beginning of the 1990s. Turkey was the first among Muslim countries to recognize the independence of former Soviet republics and it expected to establish the same "special relations" with them as it had with Azerbaijan. For this Ankara had a number of reasons, such as resemblance of languages and cultures, secular regimes, the need to find a guideline for economy and state building. Turkey's model seemed to be quite acceptable. But the fact that Turkey was the USA's strategic partner and a member-state of NATO became the trump card for Central Asia and Kazakhstan. Ankara could work as a mediator between the West and New Central Asia.

However, some of those expectations turned out to be rather exaggerated, which is noted by both experts in Central Asia and experts in Russia. General financial and economic aid was required in such a considerable size that Turkey was unable to provide. In spite of the fact that Turkey's funds were significant for raising small and medium-sized businesses, large industrial plants which had played the leading role in the economy of Central Asian republics, were practically put on ice. Caspian mineral resources at once attracted the attention of Western companies, but their mediator role was not very successful.

It is also necessary to mention the progress which Turkey managed to make in the region.

With Ankara's assistance Turkic republics were included into regional economic and political associations, such as the OSCE, the Organization of Economic Cooperation, the Black Sea Economic Cooperation, the Islamic Conference Organization. Turkey played an important role in Central Asian republics' joining the NATO program "Partnership for Peace". Ankara also favored the penetration of international financial institutions into these states (WIMF, World Bank, Asian Bank of Development). Meetings between Turkey's and Central Asian leaders at the international economic forum in Davos became a tradition.

In 1992 the Agency of Turkic cooperation and development (TIKA), engaged in economic, cultural and technical cooperation, as well as the Center of Culture and Arts were opened under the MFA of Turkey. Experts state that Turkey gradually has refused to create its own influence zone on the territory inhabited by Turkic peoples and has limited its activities to implementing educational programs within TIKA. All this allows us to speak about the creation of Ankara's humanitarian influence sphere.

During the last two years relations between Turkey and Turkmenistan were developing most intensively. In particular, in 2011 their trade turnover increased to 3.6 bln USD, speaking mainly of energy cooperation. Apart from this, there are 600 Turkish companies and 1300 joint projects with the total value of 16 bln USD in Turkmenistan.¹⁴

Speaking of trade cooperation in Central Asia in general, it should be noted that Kazakhstan remains an important regional partner: in 2008 exports from Kazakhstan to Turkey amounted to 4.1 % (rating the 8th). In general, bilateral trade turnover in 2011 was 3.3 bln USD.¹⁵ For Tajikistan (the only non-Turkic republic in Central Asia) Turkey is important mainly in terms of trade, because Turkey's exports in the country make up to 26.5 % (rating the 2nd).

Turkey's relations with Central Asian states are of partnership type, they are gradually developing and have a big potential. Turkey's role in trade and cultural cooperation is particularly important. Central Asia's raising significance in global politics has driven Turkey back to the sidelines, but Ankara is still persistently and actively advancing its own interests in the region.

Conclusion

Turkey's policy in the CIS is distinctive for a high level of trade relations and close interstate cooperation in energy sphere. Its problematic aspects can be described as competi-

tive but not conflict. This fact is being declared even by the attempt of Turkey to normalize bilateral relations with Armenia. In the medium term the largest potential will be shown by Turkish-Ukrainian and Turkish-Turkmen relations. Turkish-Russian relations in general are characterized as good-neighborly, but the strategic partnership between Ankara and Moscow will become possible only in case of reaching total mutual trust in the South Caucasus.

There is a need for activation of the relations between Turkey and Belarus. Both countries obviously have mutual interest but the results of their cooperation are still quite modest.

REFERENCES

1. Davutoğlu, A. Turkey's foreign policy and Russia // Russia in global politics [Electronic resource]. — 2010. — Mode of access: http://www.globalaffairs.ru/number/n_14562. — Date of access: 13.03.2012.
2. Zherbinina, E. The energy interests of Russia and Turkey in the new world dimension// PProAtom agency [Electronic resource]. — 2010. — Mode of access: <http://www.proatom.ru/modules.php?name=News&file=article&sid=1611>. — Date of access: 10.10.2010.
3. Russia and Turkey: the results of 2011 in the sphere of economy // Vesti Kavkaza [Electronic resource]. — 2012. — Mode of access: <http://vestikavkaza.ru/articles/ekonomika/invest/48927.html>. — Date of access: 06.04.2012.
4. The Ukraine and Turkey will create a free trade zone // Ukrainian transport portal [Electronic resource]. — 2009. — Mode of access: <http://www.trans-port.com.ua/index.php?newsid=1814>. — Date of access: 02.06.2009.
5. The Ukraine and Turkey are starting the process of viza system abolition // Rosbalt portal [Electronic resource]. — 2009. — Mode of access: <http://www.rosbalt.ru/ukraina/2011/01/25/812265.html>. — Date of access: 06.04.2012.
6. Muradyan, I. The Ukraine in Turkish geopolitics // Strategic Culture Fund [Electronic resource]. — 2010. — Mode of access: <http://fondsk.ru/article.php?id=1849>. — Date of access: 10.10.2010.
7. Tihomirov, A. "Eastern partnership" will expand the cooperation between Belarus and Turkey // News portal Navinu [Electronic resource]. — 2010. — Mode of access: <http://fondsk.ru/article.php?id=1849>. — Date of access: 10.10.2010.
8. In 2011 the trade turnover between Belarus and Turkey reached almost 500 mln USD// Belta [Electronic resource]. — 2012. — Mode of access: http://www.belta.by/ru/all_news/economics/Tovarooborot-Belarusi-i-Turtsii-dostig-v-2011-godu-pochti-500-mln_i_590612.html. — Date of access: 09.04.2012.
9. Armenia's economy // Central Intelligence Agency [Electronic resource]. — 2011. — Mode of access: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/am.html>. — Date of access: 07.04.2012.
10. Musabekov, R. In the conjunction of gravitation fields // Russia in global politics [Electronic resource]. — 2010. — Mode of access: <http://www.globalaffairs.ru/number/Na-styke-polei-prityazheniya-15230>. — Date of access: 13.03.2012.
11. In 2011 the trade turnover between Azerbaijan and Turkey increased to 3.5 bln USD// Salamnews [Electronic resource]. — 2011. — Mode of access: <http://ru.salamnews.org/ru/news/read/125273/za-2011-god-tovarooborot-mejdu-azerbaydanom-i-turciey-vozros-do-35-mlrd--posol/>. — Date of access: 06.04.2012.
12. Georgia's economy // Central Intelligence Agency [Electronic resource]. — 2011. — Mode of access: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gg.html>. — Date of access: 07.04.2012.
13. In 2011 the trade turnover between Turkmenistan and Turkey amounted to 3.65 bln USD// Turkmenistan [Electronic resource]. — 2012. — Mode of access: <http://www.turkmenistan.ru/ru/articles/37088.html>. — Date of access: 06.04.2012.
14. In 2011 the trade turnover between Kazakhstan and Turkey increased to 3.3 bln USD// Forbes [Electronic resource]. — 2012. — Mode of access: http://www.forbes.kz/news/2012/03/15/newsid_1475/. — Date of access: 06.04.2012.

ENDNOTES

- 1 *Davutoğlu, A.* Turkey's foreign policy and Russia // Russia in global politics [Electronic resource]. – 2010. - Mode of access: http://www.globalaffairs.ru/number/n_14562. – Date of access: 13.03.2012.
- 2 Zherbinina, E. The energy interests of Russia and Turkey in the new world dimension// PPro-Atom agency [Electronic resource]. - 2010. - Mode of access: <http://www.proatom.ru/modules.php?name=News&file=article&sid=1611>. – Date of access: 10.10.2010
- 3 Russia and Turkey: the results of 2011 in the sphere of economy // Vesti Kavkaza [Electronic resource]. – 2012. – Mode of access: <http://vestikavkaza.ru/articles/ekonomika/invest/48927.html>. – Date of access: 06.04.2012.
- 4 The Ukraine and Turkey will create a free trade zone // Ukranian transport portal [Electronic resource]. – 2009. - Mode of access: <http://www.trans-port.com.ua/index.php?newsid=1814>. – Date of access: 02.06.2009.
- 5 The Ukraine and Turkey are starting the process of viza system abolition // Rosbalt portal [Electronic resource]. – 2009. – Mode of access: <http://www.rosbalt.ru/ukraina/2011/01/25/812265.html>. – Date of access: 06.04.2012.
- 6 Muradyan, I. The Ukraine in Turkish geopolitics // Strategic Culture Fund [Electronic resource]. – 2010. – Mode of access: <http://fondsk.ru/article.php?id=1849>. – Date of access: 10.10.2010.
- 7 Tihomirov, A. "Eastern partnership" will expand the cooperation between Belarus and Turkey // News portal Navinu [Electronic resource]. – 2010. – Mode of access: <http://fondsk.ru/article.php?id=1849>. – Date of access: 10.10.2010.
- 8 In 2011 the trade turnover between Belarus and Turkey reached almost 500 mln USD// Belta [Electronic resource]. – 2012. – Mode of access: http://www.belta.by/ru/all_news/economics/Tovarooborot-Belarusi-i-Turtsii-dostig-v-2011-godu-pochti-500-mln_i_590612.html. – Date of access: 09.04.2012.
- 9 Muradyan, I. The Ukraine in Turkish geopolitics // Strategic Culture Fund [Electronic resource]. – 2010. – Mode of access: <http://fondsk.ru/article.php?id=1849>. – Date of access: 10.10.2010.
- 10 Armenia's economy // Central Intelligence Agency [Electronic resource]. – 2011. – Mode of access: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/am.html>. – Date of access: 07.04.2012.
- 11 Musabekov, R. In the conjunction of gravitation fields // Russia in global politics [Electronic resource]. – 2010. – Mode of access: <http://www.globalaffairs.ru/number/Na-styke-polei-prityazheniya-15230>. – Date of access: 13.03.2012.
- 12 In 2011 the trade turnover between Azerbaijan and Turkey increased to 3.5 bln USD// Salamnews [Electronic resource]. – 2011. – Mode of access: <http://ru.salamnews.org/ru/news/read/125273/za-2011-god-tovarooborot-mejdu-azerbaydanom-i-turciey-vozros-do-35-mlrd--posol/>. – Date of access: 06.04.2012.
- 13 Georgia's economy // Central Intelligence Agency [Electronic resource]. – 2011. – Mode of access: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gg.html>. – Date of access: 07.04.2012.
- 14 In 2011 the trade turnover between Turkmenistan and Turkey amounted to 3.65 bln USD// Turkmenistan [Electronic resource]. – 2012. – Mode of access: <http://www.turkmenistan.ru/ru/articles/37088.html>. – Date of access: 06.04.2012.
- 15 In 2011 the trade turnover between Kazakhstan and Turkey increased to 3.3 bln USD// Forbes [Electronic resource]. – 2012. – Mode of access: http://www.forbes.kz/news/2012/03/15/new-sid_1475/. – Date of access: 06.04.2012.

ORSAM REPORTS

- ORSAM Report No: 1
March 2009
The Struggle Against Piracy:
The Somalia Case and Turkey's
Position
(Tr - Eng)
- ORSAM Report No: 2
April 2009
60 Years of Alliance: NATO and
Turkey
(Tr - Eng)
- ORSAM Report No: 3
May 2009
Iraq's Pivotal Point: Talafar
(Tr - Eng)
- ORSAM Report No: 4
July 2009
2009 Lübnan Seçimleri: Ka-
zananlar, Kaybedenler ve Türkiye
(Tr)
- ORSAM Report No: 5
August 2009
Turkey-Lebanon Relations:
Perceptions of Turkey Among the
Religious and Sectarian Factions
in Lebanon
(Tr - Eng)
- ORSAM Report No: 6
November 2009
The Tuzhurmatu Turkmens: A
Success Story
(Tr - Eng - Ar)
- ORSAM Report No: 7
November 2009
The Forgotten Turkmen Land:
Diyala
(Tr - Eng - Ar)
- ORSAM Report No: 8
BLACK SEA INTERNATIONAL
Report No: 1
December 2009
Abkhazia for the Integration of the
Black Sea
(Tr - Eng)
- ORSAM Report No: 9
January 2010
The Yemen Issue: A Step Toward
Regional War?
(Tr - Eng)
- ORSAM Report No: 10
January 2010
Civil War in Yemen: The Power
Struggle, Regional Influences and
Relations With Turkey
(Tr - Eng)
- ORSAM Report No: 11
February 2010
The Forgotten Turks: Turkmens
of Lebanon
(Tr - Eng - Ar)
- ORSAM Report No: 12
BLACK SEA INTERNATIONAL
Report No: 2
February 2010
Russian Perspective: The Influe-
nce of the Factor of Iraq on
Turkey's Middle East Policies
(1990-2008)
(Tr - Rus)
- ORSAM Report No: 13
February 2010
7 March 2010 Irak Seçimleri
Öncesi Şii Kökenli Parti ve Seç-
menlerin Politik Davranışlarının
Analizi
(Tr)
- ORSAM Report No: 14
February 2010
Seçim Öncesi Irak'ta Siyasal Du-
rum ve Seçime İlişkin Beklentiler
(Tr)
- ORSAM Report No: 15
March 2010
Orsam Heyetinin 7 March 2010
Irak Seçimlerine İlişkin Gözlem
Raporu
(Tr)
- ORSAM Report No: 16
April 2010
Sultanate of Oman: An Arab State
Between Tradition and Modernity
in the Arabian Peninsula
(Tr)
- ORSAM Report No: 17
April 2010
Evaluation of Iraqi Parliamentary
Elections of March 7, 2010 and
the New Political Equation
(Tr)
- ORSAM Report No: 18
BLACK SEA INTERNATIONAL
Report No: 3
May 2010
Turkish-Russian Relations: From
Neighborhood to Strategic Co-
operation
(Tr - Rus)
- ORSAM Report No: 19
September 2010
Turkmens' Migration Towards
Turkey and Turkmen Population
in Turkey
(Tr)
- ORSAM Report No: 20
BLACK SEA INTERNATIONAL
Report No: 4
October 2010
Current Situation in Kyrgyzstan,
the Reasons of Change in
Government and Short Term
Foresights
(Tr)
- ORSAM Report No: 21
November 2010
Away From Iraq: Post 2003 Iraqi
Migration to Neighboring Coun-
tries and to Turkey
(Tr - Eng)
- ORSAM Report No: 22
January 2011
Turkey-Yemen Relations and the
Perception of Turkey in Yemen
(Tr - Eng - Ar)
- ORSAM Report No: 23
January 2011
Is the Qatar-Iraq-Turkey-Europe
Natural Gas Pipeline Project
Feasible?
(Tr - Eng)
- ORSAM Report No: 24
January 2011
The State of Kuwait: Relations
with Turkey, War and Peace and
the Al-Sabah
Government in Between
(Tr)
- ORSAM Report No: 25
January 2011
Embargo on Iran by the Security
Council in Legal and Political
Aspects
(Tr)
- ORSAM Report No: 26
BLACK SEA INTERNATIONAL
Report No: 5
February 2011
The Recent Developments in
Kyrgyzstan:
Past, Present and Future
(Tr - Rus)
- ORSAM Report No: 27
February 2011
The Steps of the Egyptian Revo-
lution: Is That the End of an Era?
(Tr)
- ORSAM Report No: 28
BLACK SEA INTERNATIONAL
Report No: 6
February 2011
The Limits of Power in Distraining
on Ships by a Coast State on the
International Law of the Sea
-Georgia's Distraining on the
Ships Navigating Around the
Black Sea-
(Tr)
- ORSAM Report No: 29
February 2011
Tunisia, Popular Revolution and
Turkey's Experience
(Tr)
- ORSAM Report No: 30
February 2011
Property Disagreements in
Kirkuk: A Study Based on the
Field Search
(Tr)
- ORSAM Report No: 31
BLACK SEA INTERNATIONAL
Report No: 7
March 2011
The Developments in Afghanistan
and Pakistan and Their Effects on
International Security
(Tr)
- ORSAM Report No: 32
March 2011
Shiite Opposition Question in
Saudi Arabia and Its Impacts
(Tr)
- ORSAM Report No: 33
March 2011
Turkmen Existence in Iraq
(Tr)
- ORSAM Report No: 34
March 2011
Turkmen Press in Iraq
(Tr - Ar)
- ORSAM Report No: 35
March 2011
Current Situation and Important
Political Developments in Iraq
(Tr)
- ORSAM Report No: 36
ORSAM Water Research Pro-
gramme Report No: 1
March 2011
Eu's Water Framework Directive
Implementation in Turkey: The
Draft National Implementation
Plan
(Eng)
- ORSAM Report No: 37
March 2011
Popular Revolt in Tunisia and Its
Aftermath
(Tr)
- ORSAM Report No: 38
March 2011
Libyan War, International Inter-
vention and Turkey
(Tr)
- ORSAM Report No: 39
March 2011
From Past to Present Libya
(Tr)
- ORSAM Report No: 40
ORSAM Water Research Pro-
gramme Report No: 2
March 2011
Climate Change From a Security
Perspective and Its Effects on
Middle East
(Tr)
- ORSAM Report No: 41
March 2011
Understanding Iraq Through
Cartoons - 1
(Tr)

<p>ORSAM Report No: 44 ORSAM Water Research Programme Report No: 4 April 2011 The Obligation of "International Cooperation" in Meriç (Maritza-Evros) Basin Water Management (Tr)</p>	<p>with Turkey in the 50th Year of Independence (Tr)</p>	<p>ORSAM Report No: 64 August 2011 Victory of Justice and Development Party in 12 June 2011 Turkey's General Elections (Tr - Ar)</p>	<p>ORSAM Report No: 76 BLACK SEA INTERNATIONAL Report No: 14 October 2011 The Forgotten Turks in Italy: Moena Turks (Tr - It)</p>
<p>ORSAM Report No: 45 April 2011 Syria Towards Democracy or Civil War?: Social and Political Structure, Prospects For Change and Its Impacts on Turkey (Tr)</p>	<p>ORSAM Report No: 54 May 2011 Iraqi Groups' Approach Towards Main Political Problems and Relations With Turkey: A Study Based On Field Research (Tr)</p>	<p>ORSAM Report No: 65 August 2011 Arab Spring Through Cartoons - 1 (Tr)</p>	<p>ORSAM Report No: 77 October 2011 The Regional and Global Effects of the Us Post-Withdrawal Policy Towards Iraq and Its Reflections on Turkey (Tr)</p>
<p>ORSAM Report No: 46 May 2011 Power Struggle in Syria, Reaction of the International Community and Turkey's Position (Tr)</p>	<p>ORSAM Report No: 55 June 2011 Antalya Conference of Syrian Opposition: Results, Outlook on Basic Problems and Expectations from Turkey (Tr)</p>	<p>ORSAM Report No: 66 August 2011 Civil War in Libya and International Intervention Through Cartoons - 1 (Tr)</p>	<p>ORSAM Report No: 78 ORSAM Water Research Programme Report No: 8 October 2011 Constructed Wetlands and Re-Use of Waste Water for the Irrigation in Turkey and Israel (Tr)</p>
<p>ORSAM Report No: 47 ORSAM Water Research Programme Report No: 5 May 2011 Turkey-Syria Relations: Asi (Orontes) Friendship Dam As An Example Of Cooperation In Transboundary Waters (Tr)</p>	<p>ORSAM Report No: 56 June 2011 Elections and Experience of Justice and Development Party (Tr - Ar)</p>	<p>ORSAM Report No: 67 August 2011 Somalia: A Nation's Peril and Turkey's Humanitarian Aid (Tr)</p>	<p>ORSAM Report No: 79 October 2011 The Political Balance in Pre-Election Period in Tunisia (Tr)</p>
<p>ORSAM Report No: 48 May 2011 Orsam Interviews - 1 Iraqi Arabs, Minorities & Academics - 1 (Tr)</p>	<p>ORSAM Report No: 57 June 2011 Reflections Of 12 June 2011 Turkey Parliamentary Elections in the Middle Eastern Countries (Tr - Eng)</p>	<p>ORSAM Report No: 68 September 2011 The Operaton Against Osama Bin Laden and Its Reflections in Cartoons (Tr)</p>	<p>ORSAM Report No: 80 October 2011 Understanding Iraq Through Cartoons - 5 (Tr)</p>
<p>ORSAM Report No: 49 May 2011 Orsam Interviews - 2 Iraqi Turkmens - 1 (Tr)</p>	<p>ORSAM Report No: 58 July 2011 Reflections of 12 June 2011 Turkey Parliamentary Elections in the Middle East Through Cartoons (Tr)</p>	<p>ORSAM Report No: 69 September 2011 Understanding Iraq Through Cartoons - 4 (Tr)</p>	<p>ORSAM Report No: 81 BLACK SEA INTERNATIONAL Report No: 15 October 2011 Great Power Politics on Afghanistan (Tr-Eng)</p>
<p>ORSAM Report No: 50 May 2011 ORSAM Interviews - 3 Iraqi Kurdish Officials, Academics & Journalists - 1 (Tr)</p>	<p>ORSAM Report No: 59 July 2011 Understanding Iraq Through Cartoons - 2 (Tr)</p>	<p>ORSAM Report No: 70 BLACK SEA INTERNATIONAL Report No: 10 September 2011 Russia's and Turkey's Iran Policies in the XXI. Century (Tr - Rus)</p>	<p>ORSAM Report No: 82 BLACK SEA INTERNATIONAL Report No: 16 October 2011 Afghanistan in the Perspective of Neighboring Countries (Tr-Eng)</p>
<p>ORSAM Report No: 51 BLACK SEA INTERNATIONAL Report No: 8 May 2011 The 75th Anniversary of Montreux Convention Regarding the Regime of Turkish Straits (In the Framework of the Changing Geopolitics of the Black Sea) (Tr)</p>	<p>ORSAM Report No: 60 ORSAM Water Research Programme Report No: 6 July 2011 Cooperation and Conflict on the Mekong River Waters (Tr-Eng)</p>	<p>ORSAM Report No: 71 September 2011 Gaza Problem: Israel's Blocade, International Law, Palmer Report and Turkey's Approach (Tr)</p>	<p>ORSAM Report No: 83 November 2011 The Community Brought up to Agenda upon the Transition in Syria: The Turkmens of Syria (Tr)</p>
<p>ORSAM Report No: 52 BLACK SEA INTERNATIONAL Report No: 9 May 2011 Afghanistan and Regional Security (Middle East, Central and South Asia, Russian Federation) (Tr - Rus)</p>	<p>ORSAM Report No: 61 July 2011 The Complete Decipher of the "Chance in Syria Conference", Carried Out in Antalya Between June 1-2 2011 (Tr - Eng)</p>	<p>ORSAM Report No: 72 September 2011 Statistics of the Middle Eastern Countries (Tr)</p>	<p>ORSAM Report No: 84 ORSAM Water Research Programme Report No: 9 November 2011 Somalia's Catastrophic Famine: Political Drought or Natural One? (Tr-Eng)</p>
<p>ORSAM Report No: 53 May 2011 Madagascar: Gains, Missing Opportunities, and Relations</p>	<p>ORSAM Report No: 62 August 2011 Understanding Iraq Through Cartoons - 3 (Tr)</p>	<p>ORSAM Report No: 73 BLACK SEA INTERNATIONAL Report No: 11 October 2011 Anatolian Sphere of Influence (Tr-Eng)</p>	<p>ORSAM Report No: 85 November 2011 Historical Pragmatism in Syrian Political Culture, Syrian Foreign Policy Under Bashar Al-Assad and Turkish-Syrian Relations (Tr)</p>
	<p>ORSAM Report No: 63 ORSAM Water Research Programme Report No: 7 August 2011 The Invisible Strategic Resource: Transboundary Ground Waters (Tr)</p>	<p>ORSAM Report No: 74 BLACK SEA INTERNATIONAL Report No: 12 October 2011 Ukraine in Regress: The Tymoshenko Trial (Eng)</p>	<p>ORSAM Report No: 86 November 2011 From Past to Present: The Iraqi Turkmen Front's Structure and Administration (Tr)</p>

- ORSAM Report No: 87
November 2011
Turkmen in Iraq and Their Flight: A Demographic Question? (Eng)
- ORSAM Report No: 88
November 2011
Bektashism in Iraq (Turkmens – Shabaks – Kakais) (Tr)
- ORSAM Report No: 89
November 2011
Morocco Monarchy in Transformation Process: Evolution or Revolution? (Tr)
- ORSAM Report No: 90
November 2011
The Efforts of Democratization in the Hashemite Kingdom of Jordan Within the Context of Local Actors and Regional Challenges (Tr-Eng)
- ORSAM Report No: 91
December 2011
The Arab League's and Turkey's Decisions to Impose Sanction Against Syria, and Possible Consequences (Tr)
- ORSAM Report No: 92
December 2011
Current Situation of Disputed Areas in Iraq (Tr)
- ORSAM Report No: 93
ORSAM Water Research Programme Report: 10
December 2011
Turkey and Wfd Harmonization: A Silent, But Significant Process (Eng)
- ORSAM Report No: 94
December 2011
The Role of Perception in Turkey-France Crisis: French Perception on Turkey (Tr)
- ORSAM Report No: 95
December 2012
Arab Spring Through Cartoons – 2 (Tr)
- ORSAM Report No: 96
December 2011
Understanding Iraq Through Cartoons – 6 (Tr)
- ORSAM Report No: 97
January 2012
Understanding Iraq Through Cartoons – 7 (Tr)
- ORSAM Report No: 98
BLACK SEA INTERNATIONAL Report No: 17
January 2012
Presidential Election in Kyrgyzstan and Its Effects on Kyrgyzstan-Turkey Relations (Tr)
- ORSAM Report No: 99
January 2012
Turkish Political Parties' Statements on Syrian Refugees in Hatay, and Approaches of Political Party Representatives and Movements in Hatay Towards Syrian Developments (March-December 2011) (Tr)
- ORSAM Report No: 100
January 2012
Statistics of Iraq (Tr)
- ORSAM Report No: 101
ORSAM Water Research Programme Report No: 11
January 2012
Right to Safe Drinking Water and Sanitation (Tr)
- ORSAM Report No: 102
January 2012
How and Under What Circumstances Could Iraq Be Split Up? Being Ready for the Worst (Tr – Eng)
- ORSAM Report No: 103
January 2012
The Struggle for Oil in Iraq: An Analysis in the Light of Multi-National Companies, International Contracts and Constitutional Debates (Tr)
- ORSAM Report No: 104
ORSAM Water Research Programme Report No: 12
February 2012
An Evaluation on the Draft Articles on the Law of Transboundary Aquifers (Tr – Eng)
- ORSAM Report No: 105
February 2012
Political Rights of Minorities in Iraqi Legislation (Tr)
- ORSAM Report No: 106
February 2012
Social Rights of Minorities in Iraqi Legislation (Tr)
- ORSAM Report No: 107
February 2012
Human Rights of Minorities in Terms of International Law And Iraqi Constitution (Tr)
- ORSAM Report No: 108
February 2012
The Future of the Economic Cooperation Organization (ECO) (Tr – Eng)
- ORSAM Report No: 109
February 2012
The Missing Letter: The Rise of Turkey and the "Bric" Area (It)
- ORSAM Report No: 110
ORSAM Water Research Programme Report No: 13
March 2012
Water Resources and Management in Iran (Tr)
- ORSAM Report No: 111
March 2012
A Critical Look at the Syrian Kurdish Opposition (Tr)
- ORSAM Report No: 112
March 2012
Constitutional System and Political Parties in Islamic Republic of Iran (Tr)
- ORSAM Report No: 113
BLACK SEA INTERNATIONAL Report No: 18
April 2012
Mongolia: A Developing Democracy and a Magnet for Mining (Eng)
- ORSAM Report No: 114
April 2012
Understanding the Syrian Problem Through Comics - 8 (Tr)
- ORSAM Report No: 115
April 2012
Arguments on Safe Havens in Syria: Risks, Opportunities and Scenarios for Turkey (Tr - Eng)
- ORSAM Report No: 116
ORSAM Water Research Programme Report No: 14
April 2012
The Concept of "Benefit-Sharing", Its Theoretical Background and Practical Reflections (Tr - Eng)
- ORSAM Report No: 117
April 2012
Invest to Mosul Invest to Future (Tr - Eng)
- ORSAM Report No: 118
BLACK SEA INTERNATIONAL Report No: 19
May 2012
The Analysis of Trade-Economic Relations Between Ukraine and Turkey (Tr - Rus)
- ORSAM Report No: 119
BLACK SEA INTERNATIONAL Report No: 20
May 2012
Geopolitical Dynamics as an Instrument of Investigation of Trends and Scenarios of Regional Development (Tr - Rus)
- ORSAM Report No: 120
BLACK SEA INTERNATIONAL Report No: 21
May 2012
Development of Political System in Kazakhstan: 2012 Parliamentary Elections (Tr)
- ORSAM Report No: 121
May 2012
New Dynamics in Local and Iraqi Politics in Mosul (Field Study) (Tr - Eng - Ger)
- ORSAM Bericht Nr. 121
Mai 2012
Kommunalpolitik in Mosul und Neue Dynamiken in Der Irakischem Politik (Feldarbeit) (Ger)
- ORSAM Report No: 122
ORSAM Water Research Programme Report No: 15
May 2012
Water Resources Management in Iraq (Tr - Eng)
- ORSAM Report No: 123
BLACK SEA INTERNATIONAL Report No: 22
June 2012
Global Migration and Development of Migration Policies of Turkey and European Union (Tr)
- ORSAM Report No: 124
July 2012
Turkey in Africa: The Implementation of the Action Plan and an Evaluation After Fifteen Years (Tr - Eng - Fr)
- ORSAM Rapport No 124
Juillet 2012
La Turquie en Afrique: Un Bilan de la Mise en Oeuvre du Plan D'action Quinze Ans Apres (Tr - Eng - Fr)
- ORSAM Report No: 125
BLACK SEA INTERNATIONAL Report No: 23
July 2012
Middle East Policy of Russia (Tr - Eng)
- ORSAM Report No: 126
ORSAM Water Research Programme Report No: 16
July 2012
Towards the New Water Framework Directive: Notes on Water Draft Law (Tr)
- ORSAM Report No: 127
August 2012
Kurdish Movements in Syria (Tr - Eng)
- ORSAM Report No: 128
September 2012
The Development of Belarus - Turkey Economic Cooperation in Modern Conditions (Tr - Eng - Rus)
- ORSAM Report No: 129
BLACK SEA INTERNATIONAL Report No: 25
September 2012
Belarus-Turkey: Positive Dynamics of Intergovernmental Cooperation (Tr - Rus - Eng)
- ORSAM Report No: 130
November 2012
Syrian Circassians
- ORSAM Report No: 130
November 2012
Syrian Circassians (Tr - Eng)
- ORSAM Report No: 131
BLACK SEA INTERNATIONAL Report No: 26
November 2012
"The Third Wave": Geopolitics of Postmodernism (Tur - Eng)
- ORSAM Report No: 132
November 2012
Foreign Minister Ahmet Davutoglu's Visit to Kirkuk (Tr)
- ORSAM Report No: 133
November 2012
The Rise and Future of Opposition in Iraqi Kurdistan Region (Tr)
- ORSAM Report No: 134
November 2012
Iraqi Circassians (Tr - Eng)
- ORSAM Report No: 135
November 2012
The Peculiarities of Turkey's Foreign Policy towards the Post-Soviet States (Tr - Eng - Rus)

ORSAM AKADEMİK STAFF

Hasan Kanbolat	ORSAM Director
Prof. Dr. Meliha Benli Altunışık	METU, Director of Institute of Social Sciences
Assoc. Prof. Dr. Hasan Ali Karasar	ORSAM Advisor, ORSAM Eurasian Strategies Coordinator - Bilkent University
Assoc. Prof. Dr. Tank Oğuzlu	ORSAM Advisor, Middle East - Antalya International University
Assoc. Prof. Dr. Harun Öztürkler	ORSAM Advisor, Middle East Economies - Afyon Kocatepe University, Department of Economics
Assoc. Prof. Dr. Mehmet Şahin	ORSAM Advisor, Middle East - Gazi University, Department of IR
Assoc. Prof. Dr. Özlem Tür	ORSAM Advisor, Middle East - METU, Department of IR
Habib Hüzmüzlü	ORSAM Advisor, Middle East
Asst. Prof. Dr. Serhat Erkmen	ORSAM Advisor, Middle East - Ahi Evran University, Department of IR
Asst. Prof. Dr. Canat Mominkulov	ORSAM Researcher, Eurasia, Al Farabi Kazakh National University
Dr. Abdullah Alshamri	ORSAM Advisor, Middle East - ORSAM Riyadh Representative
Dr. Neslihan Kevser Çevik	ORSAM Advisor, Middle East
Elmira Chermisova	ORSAM Advisor, Middle East - St. Petersburg University
Dr. Didem Daniş	ORSAM Advisor, Middle East - Galatasaray University, Department of Sociology
Dr. Jale Nur Ece	ORSAM Advisor, Maritime Safety and Security
Assoc. Prof. Dr. İlyas Kemaloğlu (Kamalov)	ORSAM Advisor, Eurasia
Dr. Yaşar Sarı	ORSAM Advisor, Eurasia - ORSAM Bishkek Representative, Kyrgyzstan-Turkey Manas University
Dr. Bayram Sinkaya	ORSAM Advisor, Middle East - Yıldırım Beyazıt University Department of International Relations
Dr. Süreyya Yiğit	ORSAM Advisor, Eurasia
Att. Aslıhan Erbaş Açık	ORSAM Advisor, Energy - Maritime Law
Pınar Arıkan	ORSAM Advisor, Middle East - METU Department of International Relations
Fazıl Ahmet Burget	ORSAM Advisor, Middle East - Afghanistan
Volkan Çakır	ORSAM Advisor, Africa - ORSAM Antananarivo (Madagascar) Representative
Bilgay Duman	ORSAM Researcher, Middle East
Noyan Gürel	ORSAM İzmir Representative
Selen Tonkuş Kareem	ORSAM Erbil (Iraq) Representative
Oytun Orhan	ORSAM Researcher, Middle East
Sercan Doğan	ORSAM Research Assistant, Middle East
Nebahat Tanrıverdi	ORSAM Research Assistant, Middle East
Uğur Çil	ORSAM, Middle East
Leyla Melike Koçgündüz	ORSAM, Middle East & Projects
Ufuk Döngel	ORSAM, Ortadoğu
Göknil Erbaş	ORSAM, Black Sea
Aslı Değirmenci	ORSAM, Middle East
Jubjana Vila	ORSAM, Middle East
Mavjuda Akramova	ORSAM, Middle East

ORSAM Water Research Programme

Dr. Tuğba Evrim Maden	ORSAM Water Research Programme Hydropolitics Researcher
Dr. Seyfi Kılıç	ORSAM Water Research Programme Hydropolitics Researcher
Kamil Erdem Güler	ORSAM Water Research Programme
Çağlayan Arslan	ORSAM Water Research Programme

ORSAM ADVISORY BOARD

Dr. İsmet Abdülmecid	Former President of Iraqi Council of State
Prof. Dr. Hayati Aktaş	Karadeniz Technical University, Head of Department of International Relations
Prof. Dr. Ramazan Daurov	Assistant Director, Russian Academy of Sciences Institute of Oriental Studies
Dr. Abdullah Alshamri	ORSAM Advisor, Middle East - ORSAM Riyadh Representative
Prof. Dr. Vitaly Naumkin	Director, Russian Academy of Sciences Institute of Oriental Studies
Hasan Alsancak	İhlas Holding CEO
Prof. Dr. Meliha Benli Altunışık	ORSAM Advisor Middle East, METU Director of Institute of Social Sciences
Prof. Dr. Ahat Andican	Former Minister & Istanbul University
Prof. Dorayd A. Noori	Vice-Undersecretary in Iraq's Embassy in Ankara

Prof. Dr. Tayyar An	Uludağ University, Head of Department of International Relations
Prof. Dr. Ali Arslan	Istanbul University, Department of History
Dr. Farhan Ahmad Nizami	The Director of Centre for İslamic Studies at Oxford University
Başar Ay	General Secretary, Turkish Textile Employers' Association
Prof. Aftab Kamal Pasha	The Director of The Centre for West Asian Studies in India
Prof. Dr. Mustafa Aydın	President of Kadir Has University
Ambassador Shaban Murati	Albanian Institute for International Studies
Dr. Ersel Aydınli	Vice-President of Bilkent University, Fulbright Executive Director
Safarov Sayfullo Sadullaevich	Strategic Research Center Under The President of Tajikistan
Mohamed Nouredine	Specialist in Turkish Affairs, Prof. at Lebanese University - History
Prof. Dr. Hüseyin Bağcı	METU, Head of Department of International Relations
İtr Bağdadı	İzmir Economy University, Department of International Relations and European Union
Prof. Dr. İdris Bal	Member of Parliament in the 24th Legislative Term of Grand National Assembly of Turkey
Assist.Prof. Dr. Ersan Başar	Karadeniz Technical University, Maritime Transportation and Management Engineering
Kemal Beyatlı	Head of İraqi Turkman Press Council
Yaşar Yakış	Ambassador, Former Minister of Foreign Affairs
Barbaros Binicioğlu	ORSAM Advisor, Middle Eastern Economies
Prof. Dr. Ali Birinci	Polis Akademisi
Patrick Seale	Well-Known Middle East and Syria Specialist
Assoc. Prof. Dr. Mustafa Budak	Deputy Director General in Prime Ministerial State Archives
Assoc. Prof. Dr. Hasan Canpolat	Turkish Ministry of Defense Advisor
Ret. (Air) Gen. Ergin Celasin	23rd Commander of Air Forces
Dr. Sami Al Taqi	General Manager of Orient Research Center
Assoc. Prof. Dr. Mitat Çelikpala	Kadir Has University, Head of Department of International Relations
Çetiner Çetin	Journalist, İraq
Prof. Dr. Gökhan Çetinsaya	President of The Council of Higher Education
Assoc. Prof. Dr. Didem Danış	ORSAM Advisor, Immigration Studies & İraqi Refugees, Galatasaray University, Department of Sociology
Prof. Dr. Volkan Ediger	İzmir Economy University, Department of Economics
Prof. Dr. Cezmi Eraslan	President of Atatürk Research Center, Istanbul University, Department of History
Prof. Dr. Çağın Erhan	Ankara University, Faculty of Political Science, Department of IR & Director ATAUM
Asst. Prof. Dr. Serhat Erkmen	ORSAM Middle East Advisor, Ahi Evran University, Head of the Department of International Relations
Dr. Amer Hasan Fayyadh	Baghdad University, Dean of Political Sciences Faculty (İraq)
Att. Aslıhan Erbaş Açikel	ORSAM Advisor, Energy-Maritime Law
Cevat Gök	Manager of İraq El FIRAT TV - Turkey
Mete Göknel	Former Director of Petroleum Pipeline Corporation (BOTAŞ)
Osman Göksel	BTC & NABUCCO Coordinator
Timur Göksel	Beirut American University (Lebanon)
Prof. Muhamad Al Hamdani	Cultural Undersecretary in İraq's Embassy in Ankara
Numan Hazar	Retired Ambassador
Habib Hüzmüzlü	ORSAM Middle East Advisor
Assoc. Prof. Dr. Pınar İpek	Bilkent University, Department of International Relations
Dr. Tuğrul İsmail	TOBB University of Economics & Technology, Department of International Relations
Assoc. Prof. Dr. İlyas Kemaloğlu (Kamalov)	ORSAM Eurasia Advisor
Assoc. Prof. Dr. Hasan Ali Karasar	Bilkent University, Department of International Relations
Assoc.Prof.Dr. Şenol Kantarcı	Kırıkkale University, Department of International Relations
Selçuk Karaçay	Deputy Director, Vodafone (Turkey)
Assoc. Prof. Dr. Nilüfer Karacasulu	Dokuz Eylül University, Department of International Relations
Prof.Dr. M. Lütfullah Karaman	Fatih University, Head of the Department of International Relations
Assoc. Prof. Dr. Şaban Kardaş	TOBB Economy and Technology University, Department of International Relations
Assoc. Prof. Dr. Elif Hatun Kılıçbeyli	Çukurova University, Head of the Department of International Relations
Prof. Dr. Aleksandr Knyazev	Kyrgyz Slavic University (Bishkek)
Prof. Dr. Erol Kurubaş	Kırıkkale University, Head of the Department of International Relations
Prof. Dr. Talip Küçükcan	Director of Marmara University, Institute of Middle East Studies
Arslan Kaya	KPMG, Sworn-in Certified Financial Accountant
Dr. Hicran Kazancı	İraqi Turkman Front Turkey Representative
İzzettin Kerküklü	President of Kirkuk Foundation
Prof. Dr. Mustafa Kibaroğlu	Okan University, Head of Department of International Relations

Prof. Dr. Alexandr Koleşnikov	Diplomat
Dr. Max Georg Meier	Hanns Seidel Foundation, Projects Director (Bishkek)
Prof. Dr. Mosa Aziz	Al-Mosawa President of Baghdad University (Iraq)
Prof. Dr. Mahir Nakip	Erciyes University, Faculty of Economic and Administrative Sciences
Assoc. Prof. Dr. Tark Oğuzlu	ORSAM Advisor, Middle East-Antalya International University
Hediye İevnt	Journalist, Syria
Prof. Dr. Çınar Özen	Ankara University, Faculty of Political Science, Department of International Relations
Murat Özçelik	Ambassador
Assoc. Prof. Harun Öztürkler	ORSAM Middle East Economies Advisor, Afyon Kocatepe University, Department of Economics
Dr. Bahadır Pehlivan Türk	TOBB Economy and Technology University, Department of International Relations
Prof. Dr. Victor Panin	Pyatigorsk University (Pyatigorsk, Russian Federation)
Assoc. Prof. Dr. Fırat Purtaş	Gazi University Department of International Relations, Deputy Secretary General of TÜRKSOY
Prof. Suphi Saatçi	Secretary-General of Kirkuk Foundation
Assoc. Prof. Dr. Yaşar Sarı	ORSAM Advisor, Eurasia - Kyrgyzstan-Turkey Manas University
Ersan Sankaya	Türkmeneli TV (Kirkuk, Iraq)
Dr. Bayram Sinkaya	ORSAM Middle East Advisor, Atatürk University
Assoc. Prof. Dr. İbrahim Sirkeci	Reader in Demography and Marketing Regent's College, (London, UK)
Dr. Aleksandr Sotnichenko	St. Petersburg University (Russian Federation)
Semir Yorulmaz	Journalist, Egypt
Zafer Sultan	President of Lebanon Turkish Association
Dr. Irina Svistunova	Russia Strategic Research Center, Turkey-Middle East Studies Expert (Russian Federation)
Asst. Prof. Dr. Mehmet Şahin	ORSAM Advisor, Middle East, Gazi University, Department of International Relations
Prof. Dr. Türel Yılmaz Şahin	Gazi University, Department of International Relations
Mehmet Şüküroğlu	Energy Expert
Assoc. Prof. Dr. Oktay Tannısever	METU, Department of International Relations
Prof. Erol Taymaz	Vice President of the METU North Cyprus Campus (TRNC)
Prof. Sabri Tekir	Dean of İzmir University, Faculty of Economics and Administrative Sciences
Dr. Gönül Tol	Director of Middle East Institute Turkish Studies (USA)
Asst. Prof. Dr. Özlem Tür	ORSAM Advisor, Middle East, METU, Department of International Relations
M. Ragıp Vural	General Coordinator of 2023 (Magazine)
Dr. Ermanno Visintainer	Director of Vox Populi (Rome, Italy)
Dr. Umut Uzer	Istanbul Technical University, Humanities and Social Sciences
Prof. Dr. Vatanyar Yagya	St. Petersburg City Council Member, St. Petersburg University (Russian Federation)
Dr. Süreyya Yiğit	ORSAM Eurasia Advisor

EDITORIAL BOARD OF MIDDLE EAST STUDIES

Meliha Altunışık	Middle East Technical University (Turkey)
Bülent Aras	Ministry of Turkish Foreign Affairs, Head of Center for Strategic Strategic Research
Tayyar Arı	Uludağ University (Turkey)
İlker Aytürk	Bilkent University (Turkey)
Recep Boztemur	Middle East Technical University (Turkey)
Katerina Dalacoura	London School of Economics (UK)
F. Gregory Gause	Vermont University (USA)
Fawaz Gerges	London School of Economics (UK)
Ahmet K. Han	Kadir Has University (Turkey)
Raymond Hinnebusch	St. Andrews University (UK)
Rosemary Holliis	City University (UK)
Bahgat Korany	Durham University (UK)
Peter Mandaville	George Mason University (USA)
Emma Murphy	Durham University (UK)

MIDDLE EAST ANALYSIS EDITORIAL BOARD

Prof. Dr. Meliha Altunışık	Middle East Technical University , Director of Institute of Social Sciences
Hasan Kanbolat	ORSAM Director
Assoc. Prof. Dr. Hasan Ali Karasar	Bilkent University, Department of International Relations
Asst. Prof. Dr. Serhat Erkmen	ORSAM Middle East Advisor, Ahi Evran University, Head of Department of International Relations

THE BLACK SEA INTERNATIONAL

ORTADOĞU STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

MithatpaŐa Caddesi 46/4 Kızılay/Ankara
Tel: 0(312) 430 26 09 Fax: 0 (312) 430 39 48
www.orsam.org.tr, orsam@orsam.org.tr
www.blacksea.org.tr, blacksea@blacksea.org.tr